

Regéczy Szabína Perle

**Költészet,
sajtótörténet
és műfordítás
Beke Sándor
műhelyében**

**Recenziók
1996–2019**

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó

ÍRÓK ÉS MŰVEK

Regéczy Szabina Perle

***Költészet, sajtótörténet
és műfordítás
Beke Sándor műhelyében***

Sorozatszerkesztő:
Beke Sándor

Regéczy Szabina Perle

***Költészet, sajtótörténet
és műfordítás
Beke Sándor műhelyében***

**Recenziók
1996–2019**

**Az előszót írta
Dr. BRAUCH MAGDA
és
REGÉCZY SZABINA PERLE**

***Erdélyi Gondolat Könyvkiadó
Székelyudvarhely 2020***

AZ ERDÉLYI GONDOLAT
SZERKESZTŐBIZOTTSÁGA

BEKE SÁNDOR (igazgató)
BRAUCH MAGDA
CSEKE GÁBOR
CSEKE PÉTER
CSIRE GABRIELLA
GÁBOR DÉNES
P. BUZOGÁNY ÁRPÁD
PÉNTEK JÁNOS

© Regéczy Szabina Perle, 2020
© Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, 2020

ISBN 978-606-534-104-3

ELŐSZÓ

Beke Sándor költészetéről

Beke Sándor, az 1991-ben megalakult Erdélyi Gondolat Könyvkiadó igazgatója, egyben kiváló, termékeny költő. Már a nemrég elmúlt század nyolcvanas éveiben írt első versei is feltűnően érettek, majd kialakult sajátos költői világa, egyéni hangvétele. Akár önmagáról, akár a külső világról vall, az érzékeny lelkében tükröződik vissza és saját hangulatáról, lelkiállapotától függően tárul az olvasó elé. Bármely témát választ, művén rajta van a kor bélyege, amelyben élt, él, illetve élni kényszerül. Költeményeit a lírai kitárulkozás, a mindent-kimondani-akarás kifejezőmódját is a modern többértelműség jellemzi, szimbolikája néha rejtelmes, nehéz volna egyszerű, prózai nyelvre „lefordítani”. Szokatlan, váratlan, egyénítő erejű költői képei az egészen egyszerű, köznapi beszéddel váltakoznak, néha szoros egymásutániségben: Hasonlatainak képanyagát is általában modern világunk valós jelenségei szolgáltatják.

Verseinek formai megoldása is egyéni. Általában a szabad verset kedveli, de ír prózaverseket és képverseket is. Gyakran él egyéni erejű nagybetűs kiemelésekkel. Sok versében a hosszabb-rövidebb sorok harmonikus külső formát alkotnak, s az így tudatosan megkomponált, megrajzolt szöveg képversnek is beillik (...).

Egyes hosszabb lélegzetű verseiben, poémáiban egészen rövid — egyszavas, egynévelős, egy kötőszavas — sorok váltakoznak három-négy vagy többszavas sorokkal, és ez a külső forma belső tartalommal válik, ez viszi feltartóztathatatlanul előre a költeményt, olyan sodró lendülettel, mintha nem volna megállás, a költő nem tudná, de nem is akarná befejezni mondanivalóját. Az ilyen szöveg sebesen alázüdul, hol kiszélesedő, hol összeszűkülő hegyi patak benyomását kelti, amelynek nem állhat útjába akadály, vagy ha igen, azon is könnyedén átszökell. A sodró erejű rövid soroknak

sajátos ritmusuk van, amely leginkább a prózaritmushoz, azaz a beszéd természetes ritmusához hasonló, de annál jóval több, mivel a szöveget egy-egy, a versben gyakran ismétlődő szó (ezt kulcsszónak is tekinthetjük) szabályozza, kissé fékezi is, s egyben még jobban összefűzi a különben is összefüggő gondolatokat.

Beke Sándor (...) érett, kiforrott stílusú költő, s így méltó helye van az erdélyi magyar szépirodalomban.

Sajtótörténeti munkák

Az útkeresés többértelmű fogalom. A székelyek vagy általában az erdélyi magyarok útkeresése — konkrét értelemben — jelentheti az egykori vándortarisznyás székelyt, aki a múlt század elején, de később is elhagyta szülőföldjét a jobb megélhetés, családjának boldogulása reményében. Amikor 1990. áprilisában Székelyudvarhelyen elindult a *Székely Útkereső* című folyóirat, alapító-főszerkesztője, Beke Sándor bizonyára nem ilyenfajta kísérletezésre gondolt. A rendszerváltás utáni megváltozott helyzetben a székelységnek, az egész romániai magyarságnak a szülőföldön való megmaradás útjait, módzatait kell keresnie és megtalálnia. Erre figyelmeztetett a tíz éven át megjelenő székelyudvarhelyi folyóirat. „Nem mérföldes csizmára van szükségünk, nem is vándortarisznyára, hanem bölcsességre” — írja a „székely útkeresés” értelmét keresve és magyarázva Kardalus János *Mit jelent a székelyek útkeresése?* című cikkében a folyóirat hasábjain.

A *Székely Útkereső* — 1990 és 1999 között — elsősorban a székelység megmaradásának az útjait kereste, szolgálta és tanította, anyagának nagyobb részét székelyföldi szerzők alkotják. „Célunk csupán egy lehet: mindannyiunk elé tárni székely közéletünket, s egy elnyomott, embertelen kisebbségi sors koromsötét emlékéből feloldani lebilincselte közművelődésünk, kultúránk, történelmünk és irodalmunk értékes pillanatait” — nyilatkozta a folyóirat indulásakor a fő-

szerkesztő, Beke Sándor. A színvonalas, igényes folyóirat azonban fennállásának 10 éve alatt túllépett ezen a „székelycentrikusságon”, hasábjain föllelhetők a tágabb értelemben vett erdélyi, sőt az anyaországi vagy annak határain túl, a messzebbre szakadt magyar szerzők írásai is, a néprajzi, történelmi, művészeti, szociográfiai és más tárgyú cikkek, esszék, tanulmányok, de előkelő helyet foglal el a folyóirat hasábjain a szépirodalom is.

Könyvünk *Sajtótörténet* című fejezetében közölt recenziók Beke Sándor sajtótörténeti munkáit összegzi. A közölt könyvismertetők Székelyföld 1989 után talán elsőként megjelent irodalmi és művelődési folyóiratának, a *Székely Útkereső*nek állítanak emléket.

Dr. Brauch Magda

Műfordítások

A műfordítás pontos szótári meghatározása így hangzik: „egy irodalmi műnek az egyik nyelvről a másik nyelvre történő hiteles és művészi átültetése”. Beke Sándor fordításai mindkét követelménynek eleget tesznek: az eredeti versek átjárják a testét, lelkét, szellemét s ezen gyönyörűségből fakadnak, s kelnek életre kitűnőbbnél kitűnőbb fordításai.

Babits Mihály írta: „A műfordítást ... sokkal nagyobb és fontosabb dolognak tartom, mint amilyennek látszik”. Az irodalmi művek tolmácsolásáról pedig ezt mondta Kányádi Sándor: „A műfordítás hódít anélkül, hogy teret foglalna.”

A lexikoni meghatározás szerint a műfordítás „szépirodalmi művek áttétele egy nyelvből a másikba. Az ily fordítás már céljánál fogva sem törekedhetik másra, mint hogy a fordított mű ugyanazt a hatást tegye, azt a gyönyörérzetet keltse, amit az eredeti. Ebből következik, hogy költőt csak költő, lírai költőt csak lírai költő, gazdag képzeletű költőt szintén gazdag fantáziájú költő fordíthat méltóképp, s általában a kongenialitás a költő és a fordító közt szükséges előfeltétel.”

Beke Sándor székelyudvarhelyi költő kitűnő műfordító is, erős stilisztikai érzékkel rendelkezik, rendkívüli tehetséggel bújik bele a forrásnyelv szövegébe, így élve át azokat a költői lelkiállapotokat, melyeknek mindig megtalálja a legodaillóbb szót, kifejezést, az eredeti műhöz hasonlóan magas művészi színvonalra emeli a célnyelvben a magyar szöveget.

Beke Sándor nagy lelki érzékenységgel ülteti magyarra tehetséges román költőink alkotásait. Fordításában egy-egy költemény igazi remek.

A tolmácsolt szerzőknek egy része a múlt század közepe után már nagy hírnévnek örvendő alkotó, másuk pedig a '70-es, '80-as években indultak és váltak a mai román költészet reprezentatív képviselőivé.

A Beke-fordítások szerzői magyarul is érthetően és tisztán kommunikálnak, irodalmi alkotásaik hitelesen közvetítik a tiszta emberi érzéseket, akár a letűnt korban születtek, akár 1989 után. Szépirodalmi műveik azt üzenik, hogy a sokszor leértékelt európai keleti régiókban igenis értékes vagy legalább annyira értékes lehet a szavak selyemruhájába öltözött emberi-költői lélek hangja, mint bárhol máshol a világon. És ezt az üzenetet segített átköltéseiben sejtetni, áthozni Beke Sándor is, aki költő lévén igazán otthonosan közlekedik a forrásnyelvben és a magyarban. Egyenértékű szellemi termékeket hozott létre a román költők alkotásaiból, hogy méltán tükrözhesse a testvérnép érzéseit és tisztán közvetítse a befogadó felé azt a hangot, versvilágot, melyet — mint fordításában — csak a lélek tud ilyen szépen és tisztán kiadni magából.

Regéczy Szabina Perle

Költészet

Jégvirág a költő kezében

Beke Sándor: Kezemben jégvirág.

Gyermekversek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 1996

Beke Sándor *Kezemben jégvirág* című, 1996-ban megjelent verseskötetét olvasom. A könyv az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában jelent meg, a borító és az illusztrációk Venczel János munkái.

E kötet olvasása közben olvasóként is és könyvbírálóként is felmerült bennem a kérdés: mi készítette Isten és a szülőföld szerelmesét arra, hogy gyermekverseket írjon? Úgy vélem, hogy elsősorban a saját gyermekei iránt érzett őszinte szeretete. Már a kötet első, *Tavas* című költeménye is elárulja, melyet két fiának, Tamásnak és Olivérnek dedikált. Arra bátorítja őket — s talán rajtuk keresztül minden gyermeket —, hogy örüljenek a négy évszak közül az elsőnek, a tavasznak, mert ilyenkor minden új életre kel. A vers fő mondanivalója nem csupán a gyermeket célozza meg, hisz az élet szeretetének, igenlésének minden emberben, még a legidősebbekben is élnie kell.

„Gyerünk táncra, gyerünk bálba,
Mondja a mackó,
Őzek, nyulak gyülekeznek,
Nagy a dáridó.

Szegény legény a határban,
Cseng a nótaszó,
Száll a fecske, mint az álom,
Élni jaj be jól”

A szerző szívesen ír a gyermekek egyik nagyon kedves tárgyáról, az óráról (*Ha megáll a falióra, Homokóra*). Ez utóbbi játékoságával, csengő-bongó zeneiségével, hangutánzó szavainak állandó ismétlésével hívja fel magára a figyelmet. Az alkotó szinte beleköltözik a kisgyermek lelkébe, ahogyan keresi az óra rugóját, s a számokat a homokórán.

„Homokórát
Vett a mamám,
tik-tak,
Hiányzik is
Belőle a
tik-tak.

Keresem a
Kicsi mánust,
tik-tak,
Nincsen benne
Még egy szám se,
tik-tak.”

A *Pékleány* című verse egy kedves kis pékleányt hoz előtérbe. A fehér arcú és fehér kezű pékleány homlokán csillagok ragyognak. E verssorokkal a költő nem csupán a dolgos leány iránti tiszteletét fejezi ki, hanem a munka örömeire is rávezeti a gyerekeket.

A *Fut a nyúl* című versében a menedéket kereső kis nyuszi beindítja a kis olvasó szívét, aki ha önkénytelenül is, de együtt érez a szeretett és kedves kis állattal.

Mikor pipepásztor voltam című vers alapja személyes élménynek tűnik, nem kitaláció: jól sikerült művészi alkotás. Formája képversre emlékeztető, nyelvezete, költői zengése pedig izes, zamatos, változatos és leleményes.

„Hazafele
elől mentem,

gi
gá-gá,
utánam jött
pipecsordám,
gi
gá-gá.

Csőrükben
egy pipevirág,
gi
gá-gá,
olyan vagyok,
mint egy virág!
gi
gá-gá.”

A *pulyka* című vers vallástörténeti kicsengésű: nagyanyó a félhold fényénél fenn a messzeségben látta meg a róka által megevett pulykáját. A megható történet Marék Veronika *Boribon és a hét lufi* című meséjét juttatja eszembe. Ott az elpukkant hét léggömb később fenn ragyog a szivárvány színeiben.

„Este, mikor áttetsző lett,
Ragyogott az égbolt,
Besütött a messzeségből
Fehéren a félhold.

Nagyanyó is látta bizony,
Nem hitt a szemének.
„Ott van az én drága kincsem
Fent a messzeségbe...”

Az *Aranyősz* című versben az évszak áldásai elevenednek meg: a temérdek gyümölcs, szőlő, dió, a sok búza a raktárban, az aranyszínű levelek, míg a vidám csősz és a fütyörésző

székely legény arra mutat, hogy mindez a sok szépség az emberért van.

„Székely legény
Fütyörészik,
Lehet már tél
Kikeletig.

Két lábra áll
Barna mackó,
Fenyvesekre
Hullhat a hó!”

Végül kiemelném a kötetből az *Elöttem a földgömb* című gyermekvers-gyöngyszemet, melynek minden sora a szülőföld muzsikáját hallatja. Beke Sándor még gyermekverseiben is e drága földnek vall újra és újra szerelmet:

„Európa ott van
Pont a közepében,
Hasát egy nagy csizma
Sarkantyúzza éppen.

Az én szülőföldem
Ott az ő szívében,
Kicsi erek mossák
Fényes örömében...”

Beke Sándor szerelmes versei

Beke Sándor: Hajnalodik nélkülöd.

Szerelmes versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,

Székelyudvarhely, 1997

Beke Sándor *Hajnalodik nélkülöd* című verseskötete az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában látott napvilágot 1997-ben Székelyudvarhelyen, Ráduly János szerkesztésében. A könyv a szerző 1980 és 1996 között írott szerelmes verseit tartalmazza.

A költőnek már az első köteteit is olvasva könnyedén rájöhettünk arra, hogy számára mennyire meghitt és forró a lelkében lobogó érzelem:

„Szeretnék vers lenni benned,
szerelmem,
elérzékenyült
és
rímtelen,
szétzilált,
mint a gondterhelt értelem,
és
csupa félelem...”

(Szeretnék vers lenni benned)

Az imádott nő félbeszakított lelkiállapotként vagy akár egy tokiói gyorsként mindenütt követi a szerzőt (*Szerelmes vers visszapillantó tükörben*), de a *Fénykép születésnapodra Szemiramisz függőkertjeiből* című képvers már az érzelem legmélyebb és legforróbb katlanáról árulkodik.

A *felidézett város* című kétrészes költeményében Livingstone földjén, magányában keresi az akkori szerelmét, Klárát:

„este volt már...
a botanikus kert
bejáratánál álltunk,
dobolva
suhancok zenéltek valahol...
mi azt gondoltuk:
egy afrikai falucskában
meleg tábortűz mellett
bantu négerek énekelnek...”

A költő talán nem is tudja felfogni, miért is szereti ennyire kedvesét, ezért teszi fel a kérdést a *Miért szeretlek?* című, ritmusok és rímek lengette versben a szerző, aki csupán *Az emlékek siratófalánál* kozmosz-kertjében virág-kaszárnyák között álldogálva vallja meg szerelmének:

„minden izomrostom
egy-egy eleven
virág-kés
és megfájdulsz bennem,
ha hozzám érsz.”

Beke Sándor szerelmi vallomása mély, őszinte:

„te vagy ki eltemetsz mindent
te vagy ki magadba temetsz
te vagy a költészet
te vagy a nőstény-óriás —
szeretlek...”

(Engedd, hogy szeresselek)

Másutt a huszadik századi Beatricének nevezi őt szemléletes, érzékletes képekkel festve le gyöngyfüzérékkel befont haját, bepúderezett piros arcát, kedvességét. Néha a szerző úgy érzi, hogy sikerült megfejtenie szerelmének titkát:

„Nemsokára,
a következő pillanatban,
elmondom neked,
hogy miért szerettelek
az Eifell-torony alatt,
s a svéd hegyeken.”

(Tavaszdodik)

A múzsa végképp megkapja ajándékképpen a fénykosárban a rózsaszirmú dalt, az éjszakát, s magát a neki írt költeményt *(Tíéd a dal)*.

Szerelme sokszor aggodalmaskodó, féltő érzés:

„... mindig azt hiszem:
oldalbordáim börtönében
már szinte
nem vagy
és félek:
féltévedéseinkre
maholnap
lehull a hó.”

(Maholnap)

Mégis a költő lelkesedéssel áldoz a szerelem oltárán s elkeseredik, ha úgy tűnik neki, hogy messze van tőle a választott, vagy hogy távolodnak egymástól, s kapcsolatuk már csak egy emlék marad.

„Valaki
merényletet követett el.
Eltörölte a nyomokat.

Leseperte
a falak szögletébe menekült
hangokat.
A te hangodat.”

(Fekete tulipán)

„Tudom, hogy reggel
gőz-tested keresem a fürdőszobában,
s te nem leszel sehol...”

— írja később *Álom virága* című versében.

A költőt annyira felhevíti a szerelem, hogy arra gondol: a szerelem, ez a csodálatos isteni ajándék a halál után sem érhet véget.

„Halál utáni szerelmünkben
Férgek tangóznak öntudatlan
És arcüreged báltermében,
Féktelen halál-szerelemben
Régi csókjaink tüzesednek
És tébolyultan tiltakoznak.
Halál utáni szerelmünkben
Férgek tangóznak öntudatlan.”

(Triolett)

Beke Sándor, úgy tűnik, nem tudja elképzelni sem az életet, sem a halált szerelem nélkül és úgy véli, hogyha „megszűnik” a múzsa, megszűnik az élet:

„Nélküled
kialszanak a fények
a világvárosokban.

Nélküled
elhallgatnak a közhelyek,

leheleted beszívták
a színesre festett falak,
hangodat
beitták a könyvek lapjai...”

(Hajnalodik nélküled)

Befejezésül mit is írhatnék, mit is mondhatnék a fenti verssorok idézése után? Hát azt, hogy boldog lehet az a nő, akit ennyire szeretnek!

Beke Sándor bohókás ábécéje

Beke Sándor: Bohókás ábécé.

Gyermekversek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2000

Beke Sándor írásművészetével legelőször 2003 áprilisában találkoztam, mikor ismertetni kezdtem *Ismét felgyújtom a mécsest* (2002), *Megkésett feltámadás* (2002), *Láthatatlan sorompók* (2002) és *Adventi koszorú* (2002) című köteteit, az aradi kulturális folyóiratunkban, a *Szövétnékben*.

Már akkor nagyra értékeltém a szerző költői, műfordítói, szerkesztői, irodalomszervezői, könyvkiadói munkásságát. Most örömömre Beke Sándort újabb oldaláról ismerhetem meg. Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában 2000-ben megjelent *Bohókás ábécé* című kötet immár második kiadásban kerül az olvasó asztalára Karancsi Sándor megkapó borítójával és illusztrációival.

A könyv nagy meglepetésünkre a költő egy másik oldalát állítja elénk, hisz gyermekversekkel van dolgunk, jobban mondvá egyetlen egy alliteráló költeménnyel, mely az ábécé betűi alapján íródott. A kis kötet első benyomásra Móra Ferenc *Zengő ábécéjére* emlékeztet. Annyi csupán a különbség, hogy az említett műben a szerző az ábécé minden betűjének egy sort szentel, Beke Sándor költeménye pedig egy egész kis versszakot. Minden oldalon egy-egy versszak áll remek illusztráció társaságában. A költő, úgy tűnik, mintha játszana a szavakkal, e játék azonban — főleg többszöri elolvasás után — igen komoly játéknak mutatkozik.

„Ablak / alatt / arany / akác” — indítja versét az első oldalon, s míg a mély hangrendű magánhangzókkal játszadozik, az olvasó már maga előtt is látja az ablakot a bámulatosan szép aranyvirágokkal. Egy másik oldalon Ádám áll állványon éjszakai álmában. Később bohócokkal, bűvészekkel, kecsesen doromboló kis állatokkal találkozunk:

„Cingár
cicám
cérnát
cibál.”

„Frakkos
fecske
fészkén
füttyent.”

„Képen
komoly
karvaly
károg.”

„Lila
lepke
lengén
libeg.”

„Marci
mackó
mélán
mereng.”

„Szitakötő
szegfűre
száll,
szundikál.”

A költő alliterációs versikéiben megcsendülnek a csengettyűk, felvillannak a csillagok, ám talán még kedvesebb a kisleány, Dórika éneke: „Délceg-diszes / dália — / dalolgatja / Dórika.”

A szerző fantáziája, leleménye mindent fölülmúl. Este ezüst eső áztatja az embereket, s ennek következményeként: „Élénk / Éva / éjjel / ébred”.

Frakkos fecske bűbajos, csilingelő hangon énekel, miközben Gergő görögdinnyét gördít görkorcsolyáján, a kis Gyöngyikét kedves fiúbarátja hívja játszani. Varázsos, hangulatos a tél is ebben a versben, talán ezért játszik a jámbor jávor is a jégén.

Beke Sándor a virágok mosolyát, illatát is a gyermekek felé küldi és a kicsinyek elé csalogatja szavaival a lila lepkék lengő libegését is.

Marci, a mesemackó elmereng, Néger Nicky harsányan felnevet, megjelenik a nyúl, a tyúk, a kutya, az őz, a farkas, a róka és a többi állat a könyv lapjain — változatos, élvezetes költői nyelvbe öltöztetve. Az olvasónak az a benyomása, hogy a sok-sok kedves állat azért elevenedik meg s visz véghez emberi cselekedeteket, hogy a gyermek még idejében szeretetközösségbe kerüljön velük, s az őt körülvevő természettel: „Ürgelyukban / ürgék / ülnek / ünnepet.”

Természetesen a népmesék sárkányai, a tavasz tündérei, a kicsiny koboldok sem maradtak ki a *Bohókás ábécé* verseiből:

„Sebzett
sárkány
sírva
sántít.”

„Tipi-topi
tavasz-tündér
tüllruhában
tündököl.”

A könyv játszva tanítja a gyermekolvasót. A kisgyermek nem csupán az ábécét, a szavakkal való játékot sajátítja el, de gazdagodik, gyarapodik lélekben is, ami napjainkban nagyon sokat jelent.

Beke Sándor, mint egy jó pedagógus, úgy ismeri a gyermekek világát, s így mindig megtalálja az utat feléjük, ezt igazolja *Kezemben jégvirág* (1996) és *Hajóval a Déli-sarkon* (1998) című, két eddig megjelent gyermekverskötete is.

A szerző tudja, hogy a számítógép és a technika legkülönbözőbb vívmányai még ma sem vehetik át a könyv, az írott szó szerepét. S azt is tudja, sejti, hogy mindig lesz tanító néni, aki ezt is tudatosítani fogja a gyermekekben.

Beke Sándor költeménye (vagy versfüzére) igazi, valóságos műremek. Reméljük, még nagyon sok gyermekverssel fogja megajándékozni az erdélyi magyar gyermekolvasót.

Az istenközelségtől a szülőföldre

Beke Sándor: *Ismét felgyújtom a mécsest.*

Versimák.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2002

Beke Sándor: *Megkésett feltámadás.*

Versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2002

Beke Sándor: *Láthatatlan sorompók.*

Versek.

Székelykapu Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2002

Beke Sándor: *Adventi koszorú.*

Versek.

Erdélyi Pegazus Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2002

Beke Sándor mélyen hívő, istenkereső, igaz lélek. Erről tanúskodik *Ismét felgyújtom a mécsest* című, versimákat tartalmazó kötete. Folyton keresi, kutatja a második végtennek megfelelő szót, az „idő és tér nélküli házat”, ahol Isten az egyetlen úr, aki a „fájdalom hűvös termeiből épp kilépett”. Előtte meghajol, térdre borul mindenki, imára kulcsolódik a kéz, lehullnak a bilincsek (*Téged kereslek*). Erre az istenközelségre már gyermekkorra óta vágyott, s ez a vágy benne egyre csak nőtt. Ha bűn terhe nyomja, mint nehéz hátizsák, azonnal tudja, kihez kell fordulnia, aki Atyja, gondviselője és szerető Ura egyaránt (*Bűn*).

A *Megkésett feltámadás* című kötete három versciklust tartalmaz: *Bűn*, *Alélt a kozmosz*, *Ódon fejfá*. E verseskönyv-

ben nemcsak hitbuzgalmi verseket találhatunk, hanem megrendítően szép vallomásokat az életről, halálról (*Ódon fejfa, Azon a síron, Múló éveinkről, Öreganyó*), a család és szülőföld szeretetéről (*Ali baba, Erdély*).

A *Láthatatlan sorompók* című verseskötete 2002-ben írott verseit tartalmazza. Első ciklusában a szerelem üde hangja csendül fel, a kedves arca rajzolódik ki, akivel a „csellengő csillagok között” akar repülni, s aki már feltárta előtte életének nagy titkait. Zsebversei rövid, tömör, csattanós lírai vallomások, melyek közül talán a címadó a legjellegzetesebb:

„Ahhoz, hogy a vers
jó legyen,
nem kell csevegni
feleslegesen.”

Adventi koszorú című kötete, Csire Gabriellának a könyv fülszövegében írt szavaival élve, „gondolat- és formagazdagságával vonja bűvkörébe olvasóját”. Őszintén kérdez rá mindennapjaink gondjaira, a hit, a költészet, a szerelem egyaránt jelentkezik *Séta hátratett kézzel* című versciklusában (*Ha elálmosodnak a költők, Egyensúly*). E kötetben kirajzolódik a kedves képe is (*A fekete brosstű, Kertelés nélkül, Ha nem lennél*), de az is kiderül, hogy hitvese iránt érzett szerelme igen fontos helyet foglal el az életében.

Koronázatlan gyermekkor című ciklusa gyermekkorának szép emlékeit hozza előtérbe, óvodás és iskolás korának élményeit, apróbb-nagyobb felfedezéseit, játékait, érdekesebb, színesebb történeteit, eseményeit. Bánja, hogy ezek egyetlen pillanatát sem hozhatja vissza.

„Mindent elkövetnék,
hogy visszautazzak gyermekkoromba,
de nem tehetem.
Csak emlékeim
súlyos atomjait viszem magammal,

mint hegymászó
a nehéz hátizsákot
a világ legmagasabb csúcsa felé.”

Beke Sándor versei stilisztikailag eredeti, modern, sajátos hangú, őszinte vallomások. Olvasásuk kellemes, lebilincselő élményt nyújt minden verskedvelőnek.

Megkésett feltámadás

Beke Sándor: Megkésett feltámadás.

Versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2002

Beke Sándor *Megkésett feltámadás* című verseskötete 2002-ben jelent meg a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában, Csire Gabriella szerkesztésében.

A többnyire hitbuzgalmi verseket tartalmazó kötet a neves költő lelkivilágába nyújt betekintést. Már a könyv első versei is elárulják, hogy kemény hitharcos-költő műveivel van dolgunk. Gyakran felbukkannak kétségei, reménytelenségei, félelmei. Balassihoz, Adyhoz hasonlóan sokszor kételkedik, nem találja igazi helyét, nem mindig érti az isteni vezetés módszerét. Mégis az a csodálatos verseiben, hogy jól tudja, kétségeihez kihez kell fordulnia. Nem felejtí el azt sem, hogy aki a reménytelenséget elűzi, az nem más, mint a mindenható mennyei Atya:

„Uram,
visszatérek
a gyermeki szívbe
s felmegyek abba a régi
templomtoronyba,
s a kilátó ablakában
ismét
felgyújtom a mécsest —”

(Ismét felgyújtom a mécsest)

A költő örömmel veszi el Isten kezéből az apróbb-nagyobb ajándékokat és boldog, mikor Jézus hangját hallja a karácsonyfa körüli szentséges fényben, örül, amikor érzékeli a sok

elringató békés éjszakát, és nem utolsó sorban a természet szépségeit:

„Köszönöm, Uram
ezt a világi expedíciót.
A felfedezések örömét.
Azt a sok elringató
és békés éjszakát
a parányi lilla csillagokkal.
A világmindenség hangját.
Az érdekes embereket,
akiket megismertem.
A gyermeket
belőlem,
a megtartó emlékezetben.”

(Hála)

Beke Sándor hite abban nyilvánul meg a legjobban, hogy nem áll meg csupán a pozitívumoknál, Isten egyértelmű és mindenki által elismert ajándékainál. Ismeri a bibliai Jób költői kérdését: „Ha már a jót elvettük Istentől, a rosszat nem vennők-e el?” (Jób 2,10) Tisztában van a Pál apostoli szentenciával, mely szerint „azoknak, akik Istent szeretik, minden javokra van” (Rom 8,28).

„Köszönöm, Uram,
a kételyt,
s a bizalmatlanságot.
A kilátástalanság felvillanó esélyeit.
A szenvedés stációit.
A félelmet.
A hűség szigorát.
A türelem szigonyait.
Számptalan vereségemet.”

(Hála)

Beke világosan tudja, hogy nem létezik olyan emberi mélység, melyben ne fordulhatna őszintén és bizalommal mennyei Urához (*Apró örömök, Hála, Istenhez szól*). Számára az is világos, egyértelmű, hogy egy ilyen szerető mennyei Atya kezében nem lehet a halálé az utolsó szó. *Megkésett feltámadás* és *Téma* című költeményeinek már eszkatológiai kitekintésük van. Az érkező parusia az írók számára is pozitív változásokat jelent. Az írói küldetés vállalása, mely több mint hivatás vagy feladat, számtalan művében érhető tetten. Az alkotó bizonyosan tudja, hogy az igazi költő soha nem mond le a munkáról — az igazságtalan támadások ellenére sem (*A nagy kritikusok, A botcsinálta könyvbíró*).

Beke Sándor lírája eredeti, nem hasonlítható sem a kora költőtársai, sem a költő-elődök költészetéhez, sajátos hangvételű lírai darabjaival számtalan társának mutat példát. Szíve választottjához írt költeményei lelket ébresztő és melengető, hiteles irodalmi alkotások (*Elnyűtt szavak, Arcél, Alélt a kozmosz, A néma könnycsepp*).

„A kozmosz
kialudt
két szemedben,
kedves.
Mi lesz
a lánggal,
amitől kigyúlt
a világegyetem,
az ajkadon
bizsergő csókok
atomjaival...”

(*Alélt a kozmosz*)

Aforizmaszerű költeményei (*Napfogyatkozás, Álmatlanul, Holdfogyatkozás, Alkonypír, Verlaine, Parazsak* stb.) rövid, csattanó, sokszor megdöbbentő hangvételűek.

„Az a győztes,
aki tovább él.
Aki tovább él,
nem mindig
győztes.”

(A győztes)

Megkapó hangon szólalnak meg az élet és halál nagy kérdései is költeményeiben:

„Mennyi sok szép virág! —
Valakit
nagyon szeretnek
odakinn!”

(Azon a síron)

Beke Sándor nemzetének szószólójaként sem idegenkedik még a szeretet jegyében történő számonkéréstől sem:

„MONDD,
IDEGEN
LÁBNYOMOK
TÖRETLEN
VÍZTÜKRÉBEN
HOLT
LÁTOMÁ-
SOKBAN
MIÉRT
OSTOROZZA
DALIÁS
HÁTADAT
AZ ISTEN
?????????”

(Kopjafa)

Beke rendkívül őszinte. Nem csupán szép, nemes érzéseinek ad hangot, hanem ijesztő szürrealista gondolatait, rémálmait, a mások történeteiből ihlető gondolatait is papírra veti:

„...a fülkében ültem
egyedül,
és a bepárasodott ablakra
írtam a neved,
míg azon töprengtem,
milyen is lesz,
ha a krematóriumban
elég a véred,
a szemed,
a szíved?...”

(Rémálom)

A költő igaz hitéből fakadó őszintesége minden hívő alkotót kellene, hogy jellemezzen.

Egy erdélyi költő „láthatatlan sorompói”

Beke Sándor: Láthatatlan sorompók.

Versek.

Székelykapu Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2002

Beke Sándor *Láthatatlan sorompók* című verskötete a Székelykapu Könyvkiadó gondozásában jelent meg 2002-ben, Székelyudvarhelyen, Csire Gabriella szerkesztésében. A kötet 5 versciklusból áll: *Vétkeiddel szeretgess, Zsebvers, Fehér séta, Árva kikerics és Hópehely.*

Vétkeiddel szeress című ciklusában szíve választottjához szól. A költő a szeretett kedvest esti „versruhában” látja, selymes arca a tó tükrén csillan, egyfolytában beszél, szívéből pedig csermelyt fakaszt az óceán. A ciklus minden lírai darabja bensőséges kapcsolatról szól.

„Pirosló csókod arcomba gyökerezett.
Ha arcomon kinyílnak
a cseresznyevirágok,
a gyümölcsöt leszedem neked.”

(Csókod)

„Emlékszel?
Hogy eljöhessek hozzád
azzal a viharvert csokorral,
ki kellett találnom
a névnapotat.”

(Névnep)

E drága lélekkel szeretne a költő „csellengő” csillagok között repülni, gyönyörködni kék szeme kristályvizében, hajá-

ban, melyen indigókék por foszforeszkál. Bekének az a vágya, hogy a kedves-választott mindig titokzatos lény maradjon számára (*Kifosztott lettél*), ennek ellenére lírájában a féltett szerelem is hangot kap (*Virág helyett*). Ezen érzelem nem csupán egy forró, mulandó fellángolás (*Tobzódó színek*), hanem ennél sokkal több: egy meghitt, boldog, mindent megbocsátó féltő szeretet is (*Szeretet*).

„De ha
mégse tudok
elbúcsúzni
tőled...”

(*Félbeszakadt vallomás*)

„A hamvvederből
egy csipetnyi
hamut hintek
a virág tövére
a hajamba,
az ágyba
a földre,
hogy maradj
itt velem
mindörökre.”

(*Mindörökre*)

Zsebvers című ciklusában a költő lelkének a honlapját feltörő tolvajokról esik szó (*Tolvajok*), majd magáról a versről. A szerző egymás után tárgyalja a költemény írásjeleinek jelentőségét. Megtudjuk, hogy mit jelentenek az írásjelek: a pont, a felkiáltójel, a kérdőjel, a kettőspont és a gondolatjel. *Ars poetica*-szerű megállapításából azt is megértjük, hogy: „Ahhoz, hogy a vers / jó legyen, / nem kell csevegni / feleslegesen!” (*Zsebvers*)

Újra tudatosodik az olvasóban, hogy ihlet nélkül minden versírási kísérlet lehetetlen és megismerhetjük a szerző újabb ars poeticáját is:

„A költő elköltözött.
Az ég tornácán,
egy kozmosz-kosárban,
itt felejtette lángoló szívét!”

(Az utolsó ajándék)

Fehér séta című ciklusában folytatódik a vers gondolatkörének tárgyalása, majd újra feltárul a költő hitélete: az alászálló angyalok, a templomi szószerék, az oltár, az időráncokat véső Isten külső képein keresztül a vívódó, bűnhődő ember:

„Lelkemből
elszállt a keserű káröröm.
Lám, nem tudom,
akkor most kiért,
vagy miért bűnhődöm?”

(Lábadozás)

Az *Árva kikerics* című ciklus az élet és halál nagy kérdéseit taglalja lírai hangvételben (*Ennyi az életünk, Diplomácia, Vége, Ha visszatérsz...*). A ciklus többek között megindító képekkel ábrázolja a Dávid 23. zsoltárában ecsetelt „halál árnyékának völgyét”. Nem véletlen, hisz az elmúlással előbb-utóbb minden lélek találkozik. A költő közvetett élményeit lassan-lassan közvetlen élmények váltják fel, így nyilvánvalóvá válik a sokak által barátként feltüntetett halál ellenségeként való tekintése s az erről egy tőről fakadó életigenlés.

A *Hópehely* című ciklus a költő emlékeit hozza elénk (*Azt hittem, Fotóalbum, A kontyos asszony*).

„Emlékeimet idéztem
a könnyező pálmának.
Szeme sarkából
könnyet hullatott.”

(Eső előtt)

A többnyire filozofikus töltetű versek elgondolkoztatják az olvasót:

„Amikor
a virágok
megszűnnek
szépnek
lenni.”

(Rút)

„Aki ma szeret
és megválaszt,
az holnap megtagad
és szitkaival eláraszt.”

(Örök gyarlóság)

Adventi koszorúk a Hargitán

Beke Sándor: Adventi koszorú.

Versek.

Erdélyi Pegazus Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2002

Beke Sándor, a költő, abban az ajándékban is részesült, hogy már gyermekkorra óta él az istenkeresés áldott állapotában. Számtalan verseskötete igazolja, hogy már ifjú korától kereste a mennyei Atyával való kapcsolatot, közösséget. Ott fűrkészte, kutatta őt minden fűben, fában, madárban, falevéltrezedülésben, egyszóval mindig és mindenütt, ahol csak tehetette.

Adventi koszorú című verseskötete az Erdélyi Pegazus Könyvkiadó gondozásában látott napvilágot Székelyudvarhelyen 2002-ben, Csire Gabriella szerkesztésében. Már *Séta hátratett kézzel* című versciklusában is a költészet isteni ajándékát villantja fel. *Ha elálmosodnak a költők* című versében Beke arról ír, hogy a mai költők néha csak maguknak írnak, s csupán álmukban fognak kezét saját költeményükkel, mégis alkotnak, hisz az alkotás az maga a csontjaikba rekesztett tűz, melynek még szánt szándékkal sem tudnak ellenállni, mert van valaki, aki mindig éberré teszi őket:

„Isten
a költő fejére
tette kezét
és feltámasztotta
a szavakat.”

(*Ihlet*)

Ezen isteni ajándékból fakad az is, hogy a költő folyton kritikus szemmel keresi a vers lényegét, a helyét, a szerepét, esélyeit az olvasókhoz vezetett úton (*A könyvkertészek*): „Alulírott lektor / névtelen, / védtelen szerzőt olvasok / kel-

letlen, / a mű jó, de lelkemben / esélytelen, / s nem ajánlom kiadásra, / hadd járja útját / kéretlen” (*A láthatatlan lektor*).

A kötet címadó versében is Isten és a szülőföld szerelme fonódik össze:

„Isten csak az,
ki téged áld,
égeti homályos
múltad fátyolát,
szülőföldem...”

(*Adventi koszorú*)

A választott nő is nagyon fontos helyet foglal el a költő életében és szerelmes verseiben (*Kertelés nélkül, A fekete brosstű*): „Ha nem lennél, / az emlékek / visszatérő útjain / keresnélek, / mintha szellemek / kísérnének / a villanó betűk között” (*Ha nem lennél*).

Nem idegen Beke Sándor lelkületétől a tréfálkozó költészet sem. E versek kiváló stilisztikai érzékről tanúskodnak (*Kenyérvers, Virágvers, Húsvers*).

Koronázatlan gyermekkor című versciklusában a gyermekkor régi szép emlékei ihletik meg a szerzőt (*Katibogár szállt a fü hegyére, Kék lagúna, Vakmerő csimpánzok, Kutyaumi, A sötétkék csűr, A nagy sárga traktor, A vajas kifli, A kóstoló, A háromnegyedes hegedű stb.*). Az ilyen témájú verseiben felcsillannak a kedves gyermekkori emlékfoszlányok, az óvodáskori, az iskoláskori csínytevések, az iskolai s az azon kívüli emlékek, élmények, az akkori kor szelleme s nem utolsó sorban a költő otthoniakhoz való ragaszkodása páratlan művészi ábrázolásban. A *gyermekkor* című versében Beke Sándor így írja le a szép gyermekkor idejét, azt az időt, azt a periódust életünkéből, amit mindannyian átélünk/átélünk:

„Olyan,
mint megejtő álom
az emlékfoszlányok
csillagösvényén;

fenséges,
mint az idő tengerén
repülő
fehér sirály;
érzékeny,
mint a kibuggyanó,
ártatlan
könnycsepp
a játékbolt előtt
és
koronázatlan,
mint
a fakardot forgató
gyermekkirály.”

A szerző bár Istenben teljes kiegyensúlyozott, boldog alkotó életet él, mégis úgy érzi, sokszor szívesen térne vissza ezekbe a letűnt, drága évekre:

„Mindent elkövetnék,
hogy visszautazzak gyermekkoromba,
de nem tehetem.
Csak emlékeim
súlyos atomjait viszem magammal,
mint hegymászó
a nehéz hátizsákot
a világ legmagasabb csúcsa felé...”

(Visszautaznék)

E kötet — Csire Gabriella fülszövegében írt szavaival élve — „gondolat- és formagazdagságával vonja bűvkörébe olvasóját. A szerző őszintén, mindannyiunk szívével, eszével kérdez rá jelenünkre, hogy helyet keressen világukban a ki-kibillenő humánumnak, hitnek, költészetnek és szerelemnek.”

Ha örömében sikolt a lány, a galambok kirepülnek

Beke Sándor: A galambok kirepülnek.

Versek.

Erdélyi Pegazus Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2003

Beke Sándor *A galambok kirepülnek* című kötete a székelyudvarhelyi Erdélyi Pegazus Könyvkiadó gondozásában látott nyomdafestéket 2003-ban.

A kötet lapjain ismét felbukkannak a szerelmes versek, a hitbuzgalmi költemények és a filozofikus ihletésű versek egyaránt.

A költő *Nem baj* című verse is arra utal, hogy valaki mindig marasztalja őt, ha visszanéz az idő alagútján. Ebbe a költő már nem tud belenyugodni:

„Most azt mondom el,
amit elhallgattam,
s nem tettem meg veled,
úgy mondom el,
ahogy te szeretted volna —
Mondanám,
ha lenne, kinek.
Marcangol hiányod,
szívem.”

Beke azokra is gondol verseiben, akik megérik az áhított öregkort is. *Ha majd megöregszünk* című költeményének sorai azt érzékeltetik, hogy a késői időkre is maga mellett szeretné tudni kedvesét, de a jelenben — ígéretei által — igazgyöngyöket ültet a nő szívébe. „Kinek köszönjem meg, / hogy fantáziámban / azóta megszülettel?” — folytatja szerelmi vallomását. A költőt a versben a kedves fanyar mosolya sem gátolja meg abban, hogy érzelmeit kinyilvánítsa (*Fanyar*

mosoly, Békepuszi, Ősz lesz). A szerelem ebben a szerelmes lírában nem ismer határokat: „Kedvellek / és megvetlek, / gyűlölve is / szeretlek” (Kettőség).

Bár a nő rozsdás szívében farkasok üvöltenek, a költő tudja, érzi, hogy hiteles, őszinte a szerelem (*Szőgesdrót, Te is, Önáltatás*).

Bár sokszor fájdalmat okoz a költőnek (*Csavarosszeg*), a szerelem, úgy tűnik, töretlenül árad a művész soraiból (*Álarcosbál*). Nem csoda, hiszen életének minden mozzanatában, minden rezzenésében, minden jelenségében is képes megszólítani őt (*Nagyító nélkül, Harisnyád, Észrevettem*). Úgy tűnik, mintha mindig mellette lenne a kedves (*Féltalomban*) annak ellenére, hogy úgy néz ki, a nő már nem szereti:

„Nem csillog a gyűrűd.
Matt színű lakk cseppent
A gyűrűs ujjadra,
Szívem —”

(*Már nem szeretsz*)

vagy „Szeretnék távol lenni tőled — / Amíg te mással csalsz —, / Mozdonyvezető szeretnék lenni.” (*Kisiklás*)

A kötet egyik legszebb szerelmes- és egyben a kötet címadó verse, *A galambok kirepülnek* gyönyörű képként hat, mintha egy nagy producer emlékezetes szerelmes filmet forgatna ebben a pár sornyi versben:

„Elhagyott gabonaraktárban találkoznak,
a fiú búzára fekteti a szeretőjét,
s örömeiben a lány sikoltani kezd —
A törött ablakon át
a galambok ijedten kirepülnek —”

Verseinek egy másik csoportja Beke Sándor hitvilágát tárja elénk. A *Báránnyfelhők* s a *Mennyei muzsika* címűekben Isten csodálatos játékának lehetünk szemtanúi.

„A tenger fővényén
fehér zongora.
Billentyűin játszik a szél.
Koncertezik az ég ura.”

(*Mennyei muzsika*)

A szerető mennyei Atya gondviseléseként a költő őrangyalt érez maga fölött (*Őrangyalom*), nem véletlen, hogy szintén tőle vár segítséget ahhoz, hogy helyét megleglje a nagyvilágban: „Uram, segíts, / nem találok a helyemet, / kísért lelkemben / a hontalanság.” (*Hol éljek?*)

Más verseiben az Úr töviskoszorúját látja vérezni (*Via dolorosa*). Beke az igaz evangélium híve s ebből kifolyólag elítéli a szemforgató, kétszínű álkereszténységet s az egykor megérkező Antikrisztusokat.

A halállal mindannyian szembesülünk. A művész is, mint minden egészséges lélek, félve gondol az elmúlásra (*Félünk*), a *Reggel* című versében az álom és a halál ikerpárként jelenik meg, másutt temetéskor a gólyák szállnak el (*Emlékszel?*). „Rövid az élet” — vallja fájdalommal, a *Búcsúzó lélek* című alkotásában is a távozás gondolata jelenik meg, míg a *Temetőben* című költeményében a fűvet lekaszáló ember a holtak lelkeivel beszélget.

Filozofikus versei a lélek csendjét hozzák közelebb az olvasóhoz:

„Most nem kattog. Pihen.
Fekete hengerén
gubbaszt a lélek.
A betűk nem beszélnek.”

(*Az írógép*)

Babérkoszorúk és *Art* című verseiben — előbbi köteteihez hasonlóan — újra felvillan a költészet s a költő helye és feladata Beke verseiben. Minden írásra készíti a költőt: Isten, a

természet, a tárgyak, az események, a jelenségek, a szerelmek, az emberek. Még ha alszik is, álmában is versírásra kényszerül: az álmában keringő sas írószerszámot ad Beke Sándor kezébe.

„A költő alszik.
Álmában sas kering fölötte.
A sas pennát libegtet le
a költő kezébe.”

(Írószer)

A költő elmaradt imái

Beke Sándor: Elmaradt imák.

Versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2003

Beke Sándor *Elmaradt imák* című verseskötete a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában jelent meg 2003-ban, Csire Gabriella szerkesztésében.

A költő sok versét ebben a kötetben is a múzsához írja (*Lelkiállapot, Viaskodás, Mondogató*). Számára annyira kedves a nő, hogy virág helyett kezében az utolsó hópehellyel is indul köszöntésére. A múzsa bár sokszor hidegen ragyog, a művész versei szinte elárasztják őt (*Virág helyett, Hidegen ragyogsz*).

„Ha meghalok,
szerelmes csillaggá leszek,
kedvesem,
s ha beesteledik,
látni fogod kacérkodó fényem:
kéken, bíboran, hófehéren...”

(Fogadkozás)

„Felutaznék hozzá,
egyetlenegy napsugárért,
hogy befonjam vele
hajad tincseit,
s bearanyozzam kezedet,
melyet annyiszor
felejtettél kezedben,
és meztelen testedet,
mert befogta
szerelmem atomjait.”

(Utazás a napba)

Úgy tűnik a költőnek, hogy ha fehér sirályok szállnak a nő lelkének röpterére, „a lélek tengerén elsüllyed egy csónak”. A költőnek fáj a kettőjük közt kialakult légüres tér és vágyik a találkozásra, a nővel való együttlétre. Sokszor „a szív sötét labirintusában” keresik egymást, vallja *Bújócska* című versében. A költő mindig, minden pillanatban maga mellett szeretné a múzsát:

„...háta fordítottam az ablaknak,
nehezteltem a Holdra,
a csillagokra.
Nem haragudtam rád,
csak azt éreztem,
milyen rossz nélküled.”

(Leoltottam a villanyt)

Azt is megtudjuk, hogy a szerző csalódott kedvesében, ám ez a csalódás bosszantóan kellemes volt számára:

„Az embert mindig éri
valami csalódás.
semmi és senki sem olyan,
mint amilyennek képzeljük.
Most is kiderült:
te sem vagy olyan,
amilyennek legszebb
álmaimban láttalak.
milyen bosszantó:
sokkal szebb vagy,
mint ahogy elképzeltelek!”

(Morfondírozó)

Más verseiben a költészet isteni ajándékáról vall (*Ihlet, Irodalmi díjak mifelénk, Láthatatlan kollégium*). A magyar költészet egykori fejedelme, Faludy György is felbukkan a

költemények között (*Így képzeltek el*), valamint szóba kerül Kertész Imre Nobel-díjas író műve, díja és egyénisége.

Beke Sándor páratlan tehetség, nem véletlen, hogy szám-talan irigye akad. Nekik intézi az alábbi sorokat:

„Kedves feleim,
csak az marad meg,
amiért dolgoztunk,
s amit saját
eszünkkel-kezünkkel
állítottunk elő.
A többi:
rossz szavak,
s irigység
vipera-cseppjei —
arcotokkal együtt
semmibe vész,
akár a pára.”

(Irigyeimnek)

Tünődés című versében — előző köteteihez hasonlóan — újra a halál kérdését veti fel. Úgy érzi, az embert bár szeret-tei, s kedves tárgyai is marasztalják, mégis egy napon mennie kell.

„A halottak titkaiból
megszületett egy másik —
a mínusz végtelen
világegyetem.”

(Mínusz végtelen)

Az író bűnbánattal, töredelemmel vallja be, hogy régen nem köszönte meg mennyei Urának a csendes mindennapok áldásait, megfeledezett a hálaadásról, de a kérésről is. Szerető mennyei Atyja azonban még ezt is megbocsátotta neki:

„Mikor hozzám szóltál,
én gyáván hallgattam,
ha felém fordultál,
más irányba néztem.
De te, Istenem,
mindig megbocsátottál —
gyarló gyermekednek.”

(Én Istenem)

Ezen példátlan atyai szeretet ragyogja be Beke Sándor *Elmaradt imák* című könyvének verseit, de egész költészetét is.

Fehér tulipánok

Beke Sándor: Fehér tulipánok.

Versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2004

Beke Sándor *Fehér tulipánok* című verseskötete 2004-ben látott napvilágot a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában, Csire Gabriella szerkesztésében. A kötet főleg szerelmes és filozofikus ihletésű verseket tartalmaz.

A költőnek ebben a könyvben megjelent szerelmes verseiben is a műzsa jelenik meg pazar művészi kivitelezésben. A nő annyira kedves számára, hogy talán el sem tudná képzelni nélküle például karácsony szent estéjét sem (*Karácsony, Nélküled*). Érthető, hiszen magától a *Múzsától* kapta egykoron az iskolában élete első forró csókját. Később a műzsa finom modora, halk szavúsága, csendessége bűvöli el az alkotót (*Csak a tücskök*). Az érzelem intenzitása oly nagy ezekben a versekben, hogy szinte kimondhatatlan (*Nem tudom*), csak a szerelmes miatyánkját súgja némelykor a kedves fülébe:

„... a csokoládés dobozba rejtett
képek közül
előveszem régi arcodat
és halkan
füledbe suttogom
a szerelem
rég feledett miatyánkját —”

(Alice)

Marasztaló című költeményében pedig így szólítja meg:

„Hajad
angyalhaj volt,
mesebeli.

Arcod
fátyolos telihold.
A lepedőn
hullámozott leheleted,
felverte az éjsötétet
denevér sikolyod.”

Ha a nő elhagyná — vallja —, az számára mindennél borzalmasabb lenne: „Ha elválok tőled, / sokkal rosszabb lesz, / mintha eltemetnélek” (*Töprengés*).

A költő nem szégyelli még könnyeit sem, igaz, itt humorizálva mondja ezt, feloldva a szerelem keltette érzés feszültségét (*Sírtam*).

Másutt a választott nő csendes óceánná szelidült. Ez a szelidség bizonyára addig fokozódott, hogy Beke még halála után is meg akarta őrizni műzsájának a szívét.

„Elképzeltem,
hogy átköltöztél
a nemlétebe.
Lesújtott,
szomorú szívvel
a világ Urával
akartam beszélni,
és engedélyt kérni tőle,
hogy megtarthassam
a szívedet.”

(*Szíveink*)

„Féltékeny vagyok / a szemedre, / mert nemcsak / az én arcom, / az egész világ / szemedben tündököl — írja *Féltékeny vagyok* című versében. A *Hiányod beszél velem* című költeményben Beke még azt is bebizonyítja, hogy a költészetben minden lehetséges és minden elképzelhető: a költő a nő hiányával is beszélhet.

Más típusú verseiben elmeséli, hogyan lett a természet, s maga az egész élővilág a szerző barátja (*A híres vadász*). De a költő úgy érzi, nem teljes az élete, valaki, valami mindig hiányzik számára, ezért egy örök és kiolthatatlan láng ég benne: „mintha / örök láng / égne / bennem, / amit a legjobb / tűzoltók / sem tudnak / kioltani” (*Úgy érzem*).

Mély filozófiai tartalmat hordoznak azok a versek, melyekben önmagával szembesül (*Kilincsek*) vagy éppenséggel önmaga mögé bújik (*Szakáll*), de a költő még azzal a gondolattal is eljátszik, mi történne, ha atomreaktor lenne (*Esély*).

A költészet szerepéről, feladatáról a *Poéta és politika*, *Kortársaimhoz* című versekben, a *Szabad kiáltásban* pedig a költők kedvenc fogalmáról, a szabadságról ír.

Nem feledkezik meg Beke Isten gondviseléséről, a Vele való személyes találkozásról sem.

„Sztálingrád fölött
— letűnt időben —
tízezer méter magasban
légüres térbe került
és zuhanni kezdett
a szuperszonikus repülőgép,
amelyben ültem.
Akkor találkoztam
életemben először
személyesen az Istennel —”

(*Túlélés*)

Ez a gondviselő Atya, aki számtalan versében jelen van, Beke Sándort nem mindennapi tehetséggel áldotta meg. Köszönje Neki.

Mosolygó oroszlánok

Beke Sándor: Mosolygó oroszlánok.

Versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2004

Beke Sándor *Mosolygó oroszlánok* című verseskötete a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában látott napvilágot 2004-ben, Csire Gabriella szerkesztésében. A kötet három versciklust tartalmaz: *Megvilágosodás*, *Az istállómaster panasza* és *Szétszerelt játékaim*.

Megvilágosodás című első versciklusában többnyire hitbuzgalmi és filozofikus verseket olvashatunk. E költeményekben Isten mindenható, szuverén Úrként jelenik meg:

„Mi, emberek,
csupán szószólói
és végrehajtói lehetünk
az isteni ítéletnek.”

(Sorsunk)

A költő világosan emlékszik ifjúkorának hitetlenségeire, amíg elérkezett a nap, midőn az élet forgószínpadán kezét fogott vele Isten. Ezért épített szívébe templomot, hogy mindig imádkozhasson hozzá (*Megvilágosodás*, *Templom*). Később, a *Hiánypótlás* című verséből megtudjuk azt is, hogy Isten az egyetlen, aki legmélyebb szeretetet küld az emberi hajlékokba.

„A kőművesek
házakat építettek,
a házakba falakat húztak.
Miután az emberek
beköltöztek a lakásokba,

Isten megáldotta őket,
és szeretetet küldött
otthonukba.”

Filozofikus verseiben formázhatatlan kövel azonosítja magát, míg az életet kibontásra váró ajándékcsoomaggal (*A kő természete, Az élet*).

A költő úgy érzi, hogy egyszerre több ember is küzd benne, s néha vágyik is arra, hogy más világot keressen magának (*Milyen kár, Tévelygés*). Beke Sándor gyakran hozza elénk különféle emlékeit:

„A kandallóba vetett
égő képeslapon
leégett a hegy.
A hegy, ahol jártam.”

(*Hamvadó emlék*)

Az *istállómester panasza* című versciklusa szerelmes verseit tartalmazza. *Vallomás* című költeményében csak azért keresgél a magyar szavak között, hogy a legszebb „szeretlek” szóra rátaláljon, másutt virággal készül a múzsa köszöntésére (*Meddő várakozás*).

„Arcod elfűjné a szél,
ha porból lenne.

Szép szavad felszállna,
Ha ködből lenne.

Hangod elhervadna,
Ha virágból lenne.

Szerelmed mindig megmaradna,
Ha csillagból lenne.”

(*Ha...*)

Az alkotó boldogsága azonban nem felhőtlen. Nyíltan bevallja, hogy a nő — minden jó ellenére — sok fájdalmat is okoz (*Ez vagy, Matematika*). Versében azonban néha úgy tűnik, hogy e fájdalmak szerelmét is kioltják.

„Nem lobbanok már irántad,
Üres lettem, kedves,
mint a kályha mellett
felejtett gyufásdoboz.”

(*Üres gyufásdoboz*)

Ez azonban számára csak önámítás, hisz az író szíve, lelke mégis a nőé (*Kárpótlás, Páros tánc*). Szerelme oly hatalmas, hogy elsősorban választottjának boldogságára gondol: „Megérdemled, / hogy boldog légy” (*Az utolsó kívánság*).

Szétszerelt játékaim című ciklusában a költő gyermekkori emlékeit tárja elénk (*Angyalka, A kicsi adminisztrátor, Csillagok leszünk az égen, Szétszerelt játékaim* stb.). E lírai gyöngyszemek az előbeszéd elevenségével hatnak s annyira közvetlenek, hogy szinte saját gyermekkorunkat juttatják eszünkbe.

„Gyermekkoromban
esténként
felmentem a padlásra,
háztetőnkről
eltoltam néhány cserepet,
hogy jobban lássam
a ragyogó eget.

Itt szóttem álmaimat,
s fényes rakétával
felküldtem őket,
hadd barangolják be
a titokzatos Tejutat.”

(*Csillagok leszünk az égen*)

Beke Sándor költeményeit olvasni nem csak egy igazi lelki felüdülés, hanem egyfajta kihívás is egy olyan szellemi kalandra, mely akár a szerelem világába, akár a múltba, akár a jelen nagy- vagy apró lelki jelenségeibe vezetnek, maradandó versélményt nyújtanak minden olvasónak.

A szeretetnek nincsen temetője

Beke Sándor:

A szeretetnek nincsen temetője.

II. János Pál pápa emlékére.

Versima.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,

Székelyudvarhely, 2005

Mottó: „Most azért megmarad a hit, szeretet, e három:
ezek között pedig legnagyobb a szeretet” (1 Kor 13:13)

Beke Sándor *A szeretetnek nincsen temetője* című kötete 2005-ben jelent meg Székelyudvarhelyen, az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában, Csire Gabriella szerkesztésében.

Az egyetlen versimát tartalmazó könyv a lengyel származású Karol Wojtylának állít emléket, akit II. János Pál néven ismertek a katolikus egyház hívei és egyike volt a világ legismertebb pápáinak.

A költemény elején a szentatya ablakában kialszik a fény, cédrusfa koporsóján az Újszövetség lapjait olvassa a szél, s a fehér galambok felrepülnek a Szent Péter térre néző ablakokból. E három jel mutat arra, hogy a feledhetetlen pápa, II. János Pál visszaadta a lelkét Teremtőjének.

A költeményből megtudhatjuk, hány imádságos lélek állt e nehéz napokban a pápa mellé, könyörögve életben maradásáért. Számptalan felnőt, ifjú és gyermek építette fel az imaoltárát annak érdekében, hogy a főpásztor még napokat élhessen itt a földön.

A versima mély ellentétet hordoz: ablakában a fény bár kialszik, de az Ő örök messiási fénye soha nem fog kialudni. Bár fizikailag II. János Pál meghalt, lelke s a benne lakozó krisztusi szeretet tovább él és szépséggé válva fénylik tovább. E fény — tudjuk —, kiolthatatlan, hisz általa szolgált egy életen át. E fényvel állt egyháza oldalán lelkésztársai és hívei

közösségében. E fény által fogta meg a szegények, árvák, özvegyek és elesettek kezét. E fénnel tett meg mindent, amit ember megtehet az emberiségért. Amint Beke költeményéből is kiszűrődik, II. János Pál tudta és érezte:

„a szeretetnek
nincsen temetője,
a szeretet
iránytű nélkül is
megtalálja az utat
a csüggedő emberhez.”

Köztudott, hogy a világon minden elmúlik, megkopik, továtűnik, de a szeretet az egyetlen, mely örök és maradandó. A szeretet az, mely a síron túl is fénylik, világít, ezért megtalál minden erre szoruló embert.

A versima következő részében azt tudhatjuk meg, miért volt még ennyire értékes ez az élet:

„Isten igéjét hirdetted
hitetlen világunkban,
s itt a földön
hitedből új világ született:
a szeretetet,
mint aranyport,
ráhintetted
a kiszolgáltatott emberekre.”

A főpásztor nem csupán szóval, de cselekedetei által is hirdette az evangéliumot. A szegény, kiszolgáltatott emberek aranyporként kapták meg a pápa messiási szeretetét.

Elve szerint Isten az embert alapjában véve jónak teremtette, s a gonosz csupán belé költözött, ezért munkája hiábavaló. Szeretetből fakadó szolgálatával az istentagadókat is Krisztushoz vezette. Bűneikre szelíden rámutatott s ők megkapva a Szentlélek ajándékát, új életet kezdhettek.

„Az emberi szívben
rejtőző bűnt
megvilágítottad,
s a bűn
mint bűnbánó mécses,
alázatosan égni kezdett
az istentagadókban.”

Az egyházfő krisztusi feladatot valósít meg, hisz legnehezebb és legfelelősségteljesebb munka „Izrael házának eltévedt juhait új életre vezetni. Ezenképpen mondom nektek, örvendezés van az Isten angyalainak színe előtt egy bűnös ember megtérésén!” (Lukács 15:10)

Örökké élni fog híveiben a biztatás: „Ne féljetek!” Krisztus bátorította így tanítványait: „Békességet hagyok néktek, az én békességemet adom néktek, nem úgy adom néktek, amint a világ adja. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, se ne féljen!” (János 14:27). Jöhet a nehéz kereszt, szenvedés, nehézség, rosszindulat, minden elképzelhető rossz, aki hisz a Úrban, soha meg nem tántorodik.

A költemény következő része felsorolja a pápa érdemeit:

„És követtünk Téged,
mert a szegények
és betegek
pásztora voltál,
háborúk sebeit gyógyítottad,
s az ellenség kezéből
sokszor kiragadtad a kardot,
helyébe
virágot varázsoltál.”

Boldog az az ember, aki ennyi szolgálatot visz véghez az emberiségért. Nem meglepő, hogy ez az érzékeny és együttérző költő, Beke Sándor képzeletben ott állt a Szent Péter téren, ahol együtt imádkozott a hívekkel e szent, drága, nem mindennapi életért. A költemény végén a költő Lengyel-

országban is, a pápa szülőföldjén is hálát mond azért, hogy mindannyiunk számára a pápa megszületett:

„Mikor a szél
becsukta
a koporsódon pihenő
Új Testamentumot,
fölsírt a lelkem:
»Köszönjük Őt néked,
Lengyelország!«”

Isten szolgáját gyümölcsöző élettél ajándékozta meg. A költemény befejező részében Beke Sándor azért is imádkozik, hogy II. János Pál szelíd arca az emberekben megmaradjon, a szíve pedig az angyalok birodalmában fényeskedjék, s a lelkéből születő csillag örökké ragyogjon az égen.

„Isten
megáldotta munkádat,
Karol Wojtyła,
— a Szentlélek akaratából
II. János Pál —,
szelíd arcod
szép emléke
maradjon meg nekünk,
lengyel szíved,
melyet az emberiségért áldoztál
fényeskedjék
az angyalok birodalmában,
s a csillag,
mely lelkedből születik,
ragyogjon
holnap is felettünk!

Ragyogjon fényesen,
hogy ne szomorkodjunk többé,
és örvendezzünk
és derűsek maradjunk
a közös hitben,
Jézus Krisztus
megtartó erejében —
mindörökké!

Ámen.”

Ima Erdélyországért

Beke Sándor: Ima Erdélyországért.

Költemény.

Székelykapu Könyvkiadó,

Székelyudvarhely, 2005

Beke Sándor *Ima Erdélyországért* című kötete a székelyudvarhelyi Székelykapu Könyvkiadó gondozásában látott napvilágot 2005-ben, Péter Katalin illusztrációival.

Már régóta tudjuk, hogy Beke Sándor Isten és a szülőföld szerelmese. E két szerelem egybeforr egyetlen álló költeményben. Az általa imádott, mindenható Úrhoz imádkozik s imádságának tárgya nem más, mint szülőhazája, Erdély.

A vers első részében megjelennek a zöld helikopterek a fehér templomok felett, míg a költő egy „imafülkében” esdekel az Úrhoz, s szíve égő csillagként sziporkázik. A költő nemzetének szószólójaként jelenik meg, és buzgón, igaz hittel, bizalommal képviseli Isten színe előtt az erdélyi magyarságot:

„könyörögi miértünk,
Uram,
hogy gyógyuljon be a
magyar seb
ahol kinyílt,
hogy a szó
szurok-földeken meggyulladjon.”

Az irodalmár szíve fájdalom közt dobog, amikor a „magyar seb” begyógyulásáért imádkozik. Nem csoda, hogy a „tüntető magnóliák”-at susogásra szólítja fel:

„Ó,
magyar betűkre csucsorodott
gyermekszájak,

ő,
tüntető magnóliák,
susogjatok,
mint a Kárpátok s a Tátra fenyői,
mint a bácskai
veres füvek,
mint az ungvári végeken
a kikelet hangja.”

A költő mindenekelőtt a magyar szóra hívja fel más
nyelven beszélő európai barátainak a figyelmét:

„mi lenne,
ha a szó,
a megszokott,
az a velőkbe szivárgott
édesanyátok szava
úgy muzsikálna,
mint egy föl nem hangolt
hegedű
vagy hárfa...”

Beke alázattal, esdve imádkozik a magyarság életéért,
sorsáért, megmaradásáért. A megszokott módon Jézus Krisztushoz, Isten egyszülött Fiához, mint közbenjáróhoz fohászkodik, hogy ő könyöröggjön a mennyei Atyánál a magyarság érdekében. Tisztában van a jézusi szentenciával: „Valaki azért vallást tesz én rólam az emberek előtt, én is vallást teszek arról az én mennyei Atyám előtt: Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom azt az én mennyei Atyám előtt.”

A költő imádsága néhol a szeretet jegyében történő számonkérés is:

„Isten fia,
Jesus Nazarenus Rex Iudaeorum,

miért
e megbontott rend,
miért e köd,
a köd szava,
megint
hallszik a rémes földkiáltás,
zúg a békétlen nyelv éjszakája...”

Beke Sándor a magyarság bűneinek feloldozásáért könnyörög, hogy még a tüntető magnóliák is magyarul loboghassanak „mint a Kárpátok vagy a Tátra fenyői”, vagy „mint a bácskai / véres füvek”,

„mint az ungvári végeken
a kikelet hangja,
mint begyulladt garatok
fölsebzett kiáltása,
mint a legeslegelső szó
a tulipános bölcsőben,
Munkácson vagy Besztercebányán,
Ungváron vagy Kolozsváron.
Lobogjatok
tisztán,
ti szűz,
ti hazátlan,
ti békésen tüntető magnóliák!”

Erdélyi harangok és villás farkú fecskék

**Beke Sándor:
Bodzafa virága.**

Versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2006

2006-ban az ismert székelyudvarhelyi költő és irodalomszervező új verseskötettel jelentkezett. A könyv címe *Bodzafa virága*. A pazar kivitelezésű könyv Székelyudvarhelyen jelent meg az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában, Csire Gabriella szerkesztésében. A kötet két ciklust tartalmaz: *Erdélyi harangok* és *Villás farkú barátaim*.

Az első versciklus költeményeiben a költő szülőföld iránti ragaszkodása kap hangot. *Erdélyi harangok* című, korai, 1979-ben, még a szerző diákkorában írt, és Farkas Árpádnak dedikált gyönyörű versében Beke elhatározza, hogy kortárs költőtársával együtt, teljes hűséggel a szülőföldön marad:

„kavalens kötéssel
vadság köntösében,
vadak vecsernyéjén,
táncos holdudvarban
gyémánt gyökerekkel”,

miközben maradásukban, vándortarisznyájukban éji falatukból mézeskalácsra terebélyesedik kis világuk és ide-kötöttségük.

A *Bodzafa virágai* első ciklusában helyet kapnak filozofikus töltetű alkotásai is:

„hányszor elmegyünk azok mellett,
akiket keresünk.”

(Te is tudod)

„A pihekönnyű
vékony papírlapon
leírhatatlan
súlya lehet a szónak.”

(*Olvasás közben*)

A halál és a feltámadás gondolata más köteteihez hasonlóan ebben a könyvben is felbukkan (*Fanyar kérdés, Félelem*).

A költő világosan tudja, hogy az élet és a halál egyetlen Ura maga Isten. *Egyedüllét* című alkotása Pál apostol Róma-beliekhez írott levelét juttatja eszünkbe: „Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk? ...” Beke Sándor ekképpen fordítja le a gondolatot saját költői nyelvére:

„Lehet száz barátod,
ha elhagy az Isten,
— mint villámütött fa —
egyedül maradsz,
pusztulásra készen.”

A nagyszülők képe e versekben is megjelenik (*Az utolsó fénykép, Ha nagytata látna, Nagymama sír*).

Az utolsó fénykép című versében nagyszüleit a csűr elé állította, hogy lefényképezze őket, s így örökítse meg: a fényképről vérbeli székelyként szalutáljanak az utókornak.

Ha nagytata látná című verse költői képzelgés. A költő elképzelte, hogy nagyapja mellette ül a cirkuszban és a cirkusz porondján felvonuló állatokon szórakozik. A szórakozás közepette képzeletben az öreget mobiltelefonon már rég felhívta volna őt nagymama

„hogy ideje volna hazamenni,
a szénát ledobni a csűrből
az éhes marháknak,
megitatni az állatokat

és legyen már elég a szórakozásból,
mert szórakozott ő eleget
az orosz fogságban,
a ciherben, miközben vágta a fát,
a mélabús, lassú ökrök húzta
szénásszekéren,
meg a piros arcú brigádossal
a kapu előtt,
aki a legrosszabb kaszálókat mérte ki
neki a nagy hegy alatt
a kollektivizálás idején,
jöjjön haza,
ne legeltesse annyit a szemét
a szexis oroszlánszelidítőnőn!

Ha nagytata itt ülne,
összemosolyogna velem —
az első igazi cirkuszt látná életében...”

Nem csoda, hogy e szeretetteljes verssorok után a *Karcolás* című versében az irodalmár fájó szívvel nyugtázta, hogy egy degenerált jellemű részeg nagyszülei sírját összekarcolta s ezáltal talán megfosztotta őket az örök nyugalomtól: „Nagyszüleim márvány sírkövét / összekarcolták — / Egy részeg azt ordította / halottak napján a temetőben, / hogy az ő hozzátartozója is / megérdemelne legalább egy ilyen sírhelyet”.

Az alkotó később sem feledkezik meg az örök nyugalom gondolatáról: „A cseresznyevirágok üde színe lehervadt arcodról. // Sárga lettél, mint az olajfesték az ajtófélfán. // Kezed örök imára kulcsolódott. // Becsukták fejed fölött a tömör mennyezetet. // Pihenni készül tested az éjsötétben. // Figyelj! Angyalok viszik a lelked. // Istennel találkozol a halhatatlan létben. // Csillag leszel a kozmosz tengerében.” (*Búcsú-mondatok*)

A hit isteni oldala mellett azonban az emberi oldal is megjelenik e költeményekben. Beke Sándor tisztán és egyszerűen leírja, hogy a segítséget nem mindig Istentől kell várunk,

hisz vannak dolgok, melyeket magunk is meg tudnánk oldani. Miért? Az Isten utáni vágy mégis töretlenül él a költő lelkében (*Emberi mércével, A hófehér galamb*).

„Szeretnék leülni egy asztalhoz,
és elbeszélgetni Veled,
Istenem,
mint két régi jó barát,
akik az élet forgatagában
eltávolodtak egymástól,
s akik azért találkoznak most,
hogy kezet fogjanak
és kibéküljenek...”

(*Emberi mércével*)

A *hófehér galamb* című versében a galamb, a jöreménység hírnöke üzenetét hozta unitárius híveinek a reformáció ünnepén:

„A szószéken festett virágok,
piros tulipánok díszlegnek —
A tiszteletes a hajdani
tordai országgyűlésről prédikál,
mintha Dávid Ferenc
emelné mutatóujját
figyelő hívei fölé —

A templom nyitott ablakán
— míg zengő hangon
predikál a lelkes —
csőrében zöld levelű ággal
fehér galamb repül be,
s leszáll a szószék előtt
az úrasztalra.”

Az *Erdélyi harangok* című ciklus családi verseket is magába foglal. Ezen kis gyöngyszemekből sugárzik a társ, valamint a gyerekek iránt érzett hű szeretet (*Szökőév, Bálint nap, Örülj velem, Egy őszinte pillanatban*).

A költő leleménye fölülmúlhatatlan:

„Szerelmes verset írnék,
mindhiába.

Tegnapelőtt
hosszú sort álltam ki érte,
s mire odaértem
elfogyott az ihlet.”

(*Szakítás után*)

Villás farkú barátaim című ciklusában is felcsendül az isteni szeretet. A *kisgyermek imája* egy igazi őszinte gyermeki ima, egy olyan gyermeké, akit szülei szeretetben és hitben neveltek: Édes jó Istenem, / köszönöm, hogy megsegítettél / ezen a napon, / hogy velünk voltál ma is, / és szerencsésen hazajött a munkából / anyukám és apukám, / köszönöm, hogy megsegítetted őket, / s az én testvéremet, / köszönöm, / hogy a messzi távolban élő / nagytatámra és nagymamámra / is gondot viseltél. / Add Istenem, / hogy azok, akiket én szeretek, / sokáig éljenek... / de segítsd meg az árvákat is / meg a szegényeket, / a kórházi betegeket, / áldj meg minden embert a Földön. / Én megígérem, hogy jó leszek, / szót fogadok a szüleimnek és Neked. / Álmos vagyok már, / becsukódik a szemem, / kérelek, légy velem, éjszaka is / Istenem...”

A továbbiakban a gyermekkor színes emlékei tárulnak elénk. A költő nem felejtette el, midőn a munka ünnepén édesanyja nem vásárolt neki léggömböt (*Színes léggömbök*), vagy amikor arra a kérdésre keresett édesanyjától választ, ki a világon a leghatalmasabb (*A három hatalmas*). „Születésnapi fényképeződései” is eszébe jutnak, a szüleiért való naponkénti imával együtt:

„Lelkem mondhatatlan örömmel volt teli,
ha este mindketten hazajöttek.

Esténként szorongó szívvel
kulcsoltam össze kezeimet attól kezdve,
és titokban imádkoztam értük.
Könnyes imáimban
mindig hálát adtam Istennek, hogy élnek.”

(Az első rettegés)

Kirándulási élményei sem maradhatnak ki e gyerekkorát felelevenítő csodálatos versciklusból (*A Margit-szigeten*), valamint keresztszüleinek első nagy ajándéka, az óriási fából készült játék-teherautó (*Keresztszüleim*), és az a pályaválasztáskor megszületett diákkori kívánság, hogy miniszter szeretne lenni (*A kicsi miniszter*):

„Az iskolában mindig
kicsi miniszternek szólítottak azontúl,
s régi ismerőseim
még ma is így szólítanak.
Beismerem, hogy most örülök,
hogy nem lettem miniszter,
mert látom
mennyire talmi a látszat:
manapság a miniszterek
nem sokáig kocsikáznak fekete kocsiban
s keveset ülnek a bársonyszékben.”

Hangulatos, kellemes emlék maradt a költő gyermekkori szerelme:

„A szentképekkel díszített kupola alatt
elősétáltunk a bíbor szőnyegen,

s az aranyozott oltár előtt,
elképzeltem,
hogy te leszel a feleségem —”

(Ildikó)

Megható a gyermek Beke Sándor istenkeresése, őszinte imaélete, családjához, rokonságához való viszonya, gyermekkorának „bodzafa virágai”: „És szedtük rendületlenül a bodzát, / minden üres és fölösleges tasakunk / megtelt jó illatú virággal, / a szárítanivaló bodzával” (*Bodzafa virága*).

A költő nem felejtette el valamikori horgászását sem (*A hős horgászfű*), majd a vizes korsó eltörésének történetét (*Ha világgá megyek*).

Megjelennek középiskolás emlékei is, farkaskutya sétáltatásának nem mindennapi eseménye (*Farkaskutyát sétáltattam*), egykori diákcsínyei (*A kíváncsiság*, *Mozizás*), férfiúvá érésének ünnepén a szomszéd lányok hiábavaló várása (*A szomszéd lányok*).

Beke Sándor költeményei teleszórják virágokkal az olvasó lelkének legmélyebb tartományait. Olyan virágokat helyeznek el, mint amilyenek a kötet borítóján is látni: tisztaság-jelképű szép, fehér, mintha élő tavaszi bodza virágokat.

A Hargita örök muzsikája

Beke Sándor:
Lelkemben muzsikál a Hargita.

Régi és új versek.
Székelykapu Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2006

Beke Sándor *Lelkemben muzsikál a Hargita* című kötete áll kezemben. A könyv a székelyudvarhelyi Székelykapu Könyvkiadó gondozásában látott napvilágot 2006-ban s a költő szülőföldet dicsőítő régi és új verseit tartalmazza Magyarai Hunor fotójával, Péter Katalin illusztrációival.

E versekben újra és újra felcsendül a költő szülőföldje iránt érzett mély tisztelete, szeretete:

„Az álmodó bérceken
megsimogatom arany koronádat,
Hargita,
Te, az erdélyi havasok királya,
ünneplő vén őzbak a Kárpátok felett.”

(Ima a Hargitán)

A szülőföld megannyi szépsége, csodája az alkotó számára megtartó erő az élet viszontagságai közepette, az a környezet, amelyben énje kitárulkozik, feloldódik. Látva a hegyek ormát, az alászálló vizesést mindig új és új energiával töltődik fel (*Átalakítás*).

Az *Ember a havason* című Ilyés Márton emlékére írt alkotásában is a szülőföld áldott muzsikája bűvöli el az olvasót.

„Szülőföldem itt e széles Hargita” — vallja lelkesedéssel, míg a csodálatosan szép forrás leírása melegséggel, örömmel árasztja el az olvasót (*Gyerekszemmel, Márton bácsi forrása*).

A kiváló költő úgy érzi, hogy egyenesen a fény felé indul el, midőn szülőföldjének dombjaiban, hegyeiben gyönyörködik.

A *negyedik gyertya* című költeményében a szülőföld már akkora jelentőséget kap, hogy szinte az egész világ közepének tűnik fel az olvasó előtt:

„Isten jön,
és itt hagyja fiát a Hargitán.”

(A *negyedik gyertya*)

Beke Sándor e drága, szent földet szeretetének millió árjával, zuhatagával és vigasztaló erejével öleli át. E versekben gyakran megelevenedik a történelmi múlt s nem utolsó sorban az isteni szeretet, mely Jézus Krisztusban öltött testet: „A csillagokat kérdeztem: / a Tejútról Csaba királyfi / csillagai intettek nemet” (*Papírhajó az óceánon*).

A szülőföld- és vallásszeretet egyaránt felbukkan e gyöngyszemekben, csodálatosan egybefonódva, fölülmúlhatatlan kivitelezésben. Versei mintha azt érzékeltetnék, hogy Isten csupán a szülőföldön ad igazi áldást, örömet és megnyugvást mindenkinek. Beke Sándor hazaszeretetéről, hűségéről nagyon sok mai költő, író példát vehet.

A kötet egy mély tartalmú, őszinte ars poeticával zárul:

„A világ mulandó.
Ezért fontos,
hogy szellemünk ragyogjon,
mint a csillagok,
és álljunk egyenesen,
mint a fenyvesek.”

(A *mulandóság kátéja*)

Adja Isten, hogy így legyen. Ámen!

Beke Sándor istenes verseiről

Brauch Magda: Téged kereslek.

Beke Sándor istenes költészete.

Székely Útkereső Kiadványok —

Erdélyi Pegazus Könyvkiadó,

Székelyudvarhely, 2007

Dr. Brauch Magda Aradon élő irodalomkritikus, nyelvész, publicista, a Tóth Árpád Irodalmi Kör jeles szakmai előadója a közelmúltban *Téged kereslek. Beke Sándor istenes költészete* című esszékötetével jelentkezett. A Székely Útkereső Kiadványok és az Erdélyi Pegazus Könyvkiadó közös kiadásában napvilágot látott könyv Beke Sándor istenes költészetét jellemzi a legapróbb részletekig terjedő tárgyilagossággal, a szerzőre jellemző pontossággal.

A könyv írója a könyv bevezetőjében bemutatja Beke Sándor szerkesztői, könyvkiadói, irodalomszervezői tevékenységét, majd rátér a költő istenes verseinek ismertetésére. Brauch Magda ír Beke istenhitének az eredetéről, küzdelméről a hitetlensége ellen, kemény, áldozatos hitharcairól, Balassival, Adyval való lelki rokonságáról. Szól az író fiatal gyermekkorára óta kísérő imaéletről, önzetlen istenkereséséről, az Úr megmagyarázható és megmagyarázhatatlan ajándékairól, a hálaadásról, a csalódásról, a bizonytalanságról, a gyakran felbukkanó, mégis mindig legyőzött kétségeiről (*Megvilágosodás, Ismét felgyújtom a mécsest*):

„... felmegyek abba a régi templomtoronyba,
s a kilátó ablakában
ismét!
felgyújtom a mécsest”

(Ismét felgyújtom a mécsest)

A kritikus figyelmét nem kerüli el a Dávid 23. zsoltárában festett „halál árnyékának völgye”, vagyis az irodalmárban ifjúsága óta szunnyadó halálfélelem, a megsemmisüléstől való rettegés, az elmúlás pillanata, a jelképesen értendő halál utáni élet (*Búcsúzó lélek, A szeretetnek nincsen temetője*).

Dr. Brauch Magda Beke Sándor hitbuzgalmi költészetét jellemezve beszél az isteni szeretetről, a felülről érkezett apróbb, nagyobb örömről, s nem utolsó sorban a költészet isteni ajándékáról (*Apróbb örömek, Ihlet*):

„Isten
a költő fejére
tette kezét
és feltámasztotta
a szavakat.”

(*Ihlet*)

Felvillantja a költő sokszor számon kérő magatartását is (*A szavak vérpadán, Kopjafa*), nemzetének szószólójává válását (*Tüntető magnóliák*).

Végül a szerző Beke írásművészetének egyéni hangját, rapszodikusságát méltatja — mely nem mentes a kor bélyegétől —, nagylélegzetű, sodró erejű poémáit és aforizmaszerű verseit egyaránt elemezve. Kiemeli Beke Sándor szokatlanul merész szürrealista képeit, a leggyakoribb szimbólumait (harang, csillag, galamb, karácsonyfa, mécses, adventi koszorú), majd az alkotó öt legismertebb lírai darabját elemzi nagy precizitással (*Bűn, Téged kereslek, Ismét felgyújtom a mécsest, Hála, A szeretetnek nincsen temetője*).

Csikókályha és muzsikáló szerelem

**Beke Sándor:
Szerelem orgonája.**

Versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2008

Beke Sándor *Szerelem orgonája* című verskötete 2008-ban látott napvilágot a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában. A könyv négy versciklust foglal magában.

A *csikókályha* című ciklusban meghitt, talán saját gyermekkorunkat is elénk hozó lírai vallomásokat olvashatunk. *Pillanatkép 1944-ből* című alkotásában a barátságos, családi hangulat összeütközik egy szomorú valósággal: a gyermekeknek kötögető édesanya, a költő nagymamája, hiába várja a fogságban ülő nagytata levelét:

„Aranyeső hull,
harangvirág szól,
ha fúj a szél.
Vadászgépek cirkálnak
a piros háztetők fölött —
lecsapnak a legyekre
a fekete füstifecskék.
Nagymama
a kicsi széken
üldögél a verandán,
s a gyermekeknek kötöget.
Gyapjűszvetterét
időnként megigazítja,
felpillant néha a zöldellő ágra.

Szárnyas rovarok
zöngicsélnek,
tavaszi vizet szűrcsöl a föld,
hangjukat próbálgatják
az éneklő madarak a faágakon.
Nagymama mindegyre
a kapu felé pillant.
Nem,
ma sem jött levél.”

A költő mindvégig fájó szívvel emlékszik vissza eltávozott nagyszüleire, akiktől gyermekkorában annyi szeretetet kapott: „Miután meghaltak, / elkerült a lajtorjás szekér is a háztól... // Azóta megromlott a világ, / ezt most / hiába mondom magának, / nagymama... / A szeretet ott csüng, / mint az ottfelejtett szalmakalap / az ajtó háta mögötti / festett fogason, / melyet nagytata faragott, / mielőtt fogságba vitték volna / Kijevbe. // Leakasztanám a fogasról / és oda-adnám valakinek, / nagymama... // De kinek?” *(Azóta)*

A költő e szeretet nélküli világban érdeklődik a túlvilági szeretet felől: „— Szeretni tudják-e ott fent is egymást — a nagymamák és nagytaták?” *(Világításkor — az unokák)*

Az egész versciklusból sugárzik a nagyszülők iránt érzett tisztelet és szeretet. E szeretet addig is eljut, hogy abban a Homoród menti székel kisfaluban, Gyepesen, királyként és királynőként látta őket az ősi házban.

„Nagymamának
nem volt velencei tükre,
ő maga ritkán nézett tükörbe,
de olyan szép volt az ősi házban,
mint egy királynő
a kastély udvarában.

Nagytata
soha nem ült rokokó karosszékekben,
és nem füstölt
török cseréppipából sem,

de király volt a szőlőlugasban is,
vagy ha a mezőt szemlélte
a ház tornácán.

(Király és királynő az ősi házban)

Bekének a tisztelete még abban is megmutatkozik, hogy a tornácos parasztház „tisztá szobájában” takarításkor nagymama és nagytata szekrényét sem bolygatta: „Mindent úgy hagytam, / ahogy ők hagyták, / s szerették. / Az ünnepi bőrcsizmákat legalul, / a vállfákon / a fekete posztókabátokat, / a kabátok fölött a polcon / nagytata fehér ingét és a kalapját, / báránybőr sapkáját és kesztyűjét, / nagymama virágmintás fejkendőjét, / csipkés kombinéjét, / minden alsóneműjét, / úgy, ahogy ő hagyta, / szépen kivasalva” (*A tiszta szoba illata*).

A nagyszülők egykori gazdasága számára kellemes, örök emlék. A gyermek Beke Sándor még Pücsit is megsiratja, a tarkabarka öreg tehenet (*Pücsi*).

Az alkotóban még ma is él nagyszülei eltávozásának pillanata (*Az utolsó kívánság*), mégis nyugalom szállja meg a temetőben, mert arra gondol, szép, nyugodt álmuk van, hisz mindketten szerették ezt a népet és a szülőföldet (*Szép pihenés*). Nem véletlen, hogy a költő számára minden „élő múzeumnak” tűnik *A tornácról* című költeményében:

„A falon függ
fekete díszláncon az a járom,
mellyel az ökrök
szénával megrakott szekérrel
indultak a mezőről

az ég felé
a júliusi láthatárról.
Mintha élő múzeum
lenne itt minden:

a favillák a petróleumlámpa
mellett pihennek,
a krémszínű falhoz
szegzetten állnak.

...

A ház sarkánál megrepedezett,
füstös kemence.
A fehérre meszelt pajtáról
hull a vakolat:
mésrétegek alól
üzennek az évek,
mintha történelemkönyvet
lapozna itt a szél,
álmukat alusszák
az idő fejpárnáján
a tovatűnt századok.”

Kőangyal című versciklusában, *Könnycsepp* című verse igazán megható. Beke Sándor könnye az olvasó arcán is végigpereg. Másutt őszinte bűnbánat keríti hatalmában:

„Ha tévedtem,
bocsáss meg nekem,
Istenem,
mert lelkem mélyéből sarjadt
ez a bocsánatkérés.”

(*Bocsáss meg*)

A költő őszintesége megdöbbenítő. Állhatatosan vallja, hogy „a léleknek nem lehet hazudni” (*Másokkal s magunkkal*). A szeretet mindenek felett való. Még Istent is arra kéri, hogy ítélet helyett inkább derüljön az emberen (*Ne ítéld meg*).

Más verseihez hasonlóan itt is megjelenik az elmúlás, a világ vége: „Amikor / meghalnak az emberek, / lelkükben magukkal viszik a házat — / a szülőházat, / ahol születtek.” (*Világvége*)

Szerelem orgonája című ciklusában szíve választottjához beszél, meleg hangú költeményt alkot a „szeretlek” betűire (*Betűk*). Egyik művében a nő kedves ajándékban részesül:

„Ajándékba adom neked
azt a sárga lepkét,
mely libegő szárnyaival
tenyeredre szállt —”

(*Ajándék*)

A költő ajándékot ad a kedvesnek, mert tulajdonképpen ő maga is ajándék: „És szívemben te vagy naprendszerünk / legszebb ajándéka, / a fényes napsugár...” (*Azt hiszed*). *Ősz* című költeményében egyetlen bizalmasa a nő. Ezért is viszi magával tovább „a lélek kosarában” (*A lélek kosarában*).

Vidéki állomáson című versciklusa is nagy szellemi-lelki ajándékokkal halmoz el. *Hasonlat* című művében megkapóan beszél az élet rejtelseiről. Az élet sínein az ember néha megpihen (*Vidéki állomáson*). *Tollbamondás* című vallomása is az anyanyelv iránti szeretetet sugározza. E könyvében is ismét megrohanják gyermekkorának emlékei. Régen, kisdíák-ként azt hitte, hogy a televízió képernyőjén keresztül a bemondó is őt nézi, látja (*A képernyő szeme*). Máskor a császár-körtéért s a ringlószilváért falevél-pénzzel fizetett (*Falevél-pénz*).

Úgy gyermekkori élményeihez, mint álmaihoz nagyon ragaszkodik:

„Reggel, amint felkelek,
az asztal lábához
kötözöm álmaimat,

mert attól tartok,
a nyitott ablakon át
álmaim útra kelnek.”

(Reggeli szorongás)

A *hold karéján* című versében a zsácutcába tévedt gyalgó emberiséget szemléli:

„Térdemre könyökölve
a Hold karéján üldögélek.
Innen szemlélem
a tévelygő emberiséget.”

Beke Sándor *Szerelem orgonája* című verseskötve 2008-ban látott napvilágot az Erdélyi Gondolat Könyvkiadónál, a könyt Csire Gabriella szerkesztette, a borítót Nagy Zsolt illusztrálta.

Álom a Titanicon

Beke Sándor: Álom a Titanicon.

Elbeszélő költemény.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,

Székelyudvarhely, 2008

Beke Sándor *Álom a Titanicon* című elbeszélő költeménye a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában látott napvilágot 2007-ben. A könyv Csire Gabriella ajánlásával kezdődik. Az író nő szeretettel ajánlja az olvasó figyelmébe a szerelmes pár tragikus történetét felelevenítő művet. A poéma egy hajótörést tár elénk, az egyik túlélő szemével láttatva az eseményeket. A hajó nem más, mint az 1912-ben elsüllyedt óceánhajó, a Titanic.

Megható már a könyv elején az Úr oltalmát kérő imádság, mely a halálra készülődő emberek szájából hangzik el:

„ — Gondviselőm,
ki e világra teremtetél,
köszönöm Neked,
hogyan megmutattad:
a Titaniconnál is nagyobb vagy,
és megértetted velünk,
milyen törpe és megátalkodott
az önelégültség csapdájában
vergődő ember,
míg sorsa kisiklik
a hit vágányából,
vagy ha gonoszságában
egyedül marad.”

Megrázó az élettől való örök búcsú, ahogyan egymás kezét utoljára megfogják, ahogy elbúcsúznak a hajótisztek s a csillogos ég alatt készülődnek a „megsemmisítő örök pihenésre”. De párhuzamosan megjelennek a faoszlopokat zokogva ölelő

életben maradtak. A tragédia középpontja is az élet és halál nagy ellentétén alapszik, egy szerelmes pár elválik egymástól, egyikük meghal, másikuk életben marad. Az alkotás könnyeket csal szemünkbe, megrendítő sorai Eugen Jebeleanu *A mosolygó Hirosima* című elbeszélő költeményére emlékeztetnek, mely a város elpusztítását hozza megrázó költői képekben olvasó közelbe.

A szerelmes gyászában már a könnytelenségig is eljut. „Már nem tudok sírni, szerelmem” — vallja végigborzongva a nagy fájdalomtól. Szerencsétlen körülmények közt eltávozott kedvesét követni kezdi a holttestek között, felelevenítve a régi, szép, felelhetetlen emlékeket.

Úgy tűnik, a szerelem legyőzte még a halál szörnyűségét is, hisz az életben maradt kedvest hadseregként rohanják meg a közelmúlt emlékei. Ezért követi, mint napot a bolygók, mint lélegzetet a következő lélegzet, mint elmúlt történetet az emlékezet:

„követlek,
mint állhatatos zenekar
a süllyedő Titanicot,
követlek,
mint bűnt a bűntudat,
mint Gondviselőt a hit,
mint igaz történetet a kétkedés...”

A szerelmes egyre erőteljesebben ábrázolódik ki a sodró erejű versben, ahogy sírboltjában lágy hullámok dédelgetik álomba szenderült arcát. A költő csodálatos módon szépíti meg a halál gondolatát:

„Ágyam az óceán vize,
párnám a hullám,
álmodj tovább, kedvesem,

itt vagyok már,
vágam hozott tehozzád...”

Az elmúlás eufemizmusokkal telítetten jelentkezik: a távozó útját tengeri csillagok kísérték, vízi nimfák köszöntötték, a hajó ablakai kigyúltak.

„A cikázó halak birodalmában
égő testemhez szorítlak,
boldog vagyok,
hogy veled lehetek,
nem tudok élni nélküled!”

Lenn az óceán mélyén a költő csodálatos világot teremt. Az idegen szépség bámulatos hona az, csillogó tengeri város, harag és hiúság nélküli, ahol a gazdagok szeretnek, s a szegények is gazdagok. Az idealizált világ mellett azonban feltűnik a haláltánc.

Később az óriáshajó fedélzete tengeri színpaddá változik, felcsendül az óceán szívhez szóló szimfóniája, majd a meghalt kedves a mézédes szerelem himnuszát ajándékozza annak, akit a legjobban szeretett. A kevély arisztokraták együtt imádkoznak vétkeik megbocsátásáért, a Titanic hárfa-hűrjait ezüst cipellős néreiszek pengetik s a dallamos félhangok elárasztják az Atlanti-óceánt. A szakácsok ünnepi vacsorát főznek, a cukrászok sütnek, a kártyaasztaloknál a nyakékek ragyognak a dámákon. A grófnő s a gyártulajdonos inasokkal beszélget, az imateremben teológus prédikál, a zenetanár kottából énekel a cseléd lányoknak, a segédorvos fedélközi szolgákat vizsgál, az előkelő feleségek jól fésült kutyákkal sétálnak, az író s a festő a művészet diadaláról beszél. S ha össze is húzódik a rivaldafényben a történet függőnye, a szerelmest akkor sem lehet elválasztani meghalt kedvesétől, hisz szerelmük által mindörökké egybeforrnak.

Az egész alkotást beragyogja egy valódi, élő nosztalgia. A szerelem örök, a két teremtmény elszakíthatatlan. Az egész poémát egy mély álom lengi körül. Álom volt földi szerelmük, hisz rövid ideig tartott, álom volt a halál, mert az eltávozott kedves az életben maradt emlékezetében tovább él.

Az álmokon túl azonban az elbeszélő költemény után jegyzeteket olvashatunk, mely az elsüllyedt Titanic történetének részleteit tárja elénk, melyet a szerző vallomása követ. A könyv a költő életrajzi adataival zárul.

És állítom: nem bánja meg az, aki a két szerelmes áloméletében részesül.

Átölelt a lelked

Beke Sándor: Átölelt a lelked.

Versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2010

Beke Sándor székelyudvarhelyi költő 2010-ben új kötettel ajándékozta meg a szépirodalom barátait. Könyvének címe: *Átölelt a lelked*, benne 2008–2010-ben írott költeményeit tárja olvasóközönsége elé. Az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó által publikált kötet borítóját Péter Katalin illusztrációja ékesíti.

Beke költeményeinek zömében a szerelem hangja megszólal: *Álmod ágyán*, *Találkozás*, *Hegedűszonáta*, *Napozás*, *Ha rossz vagy*. Ezt az őszinte és nemes érzést így ecseteli a költő:

„A lélek,
a lélek,
a lélek — szívem,
nem egy kerítés a tanyán,
amit olyan könnyű átugorni;
nem lehet azt megkerülni,
mint a virágágyást,
elküldeni sem lehet,
mint egy megcímzett levelet,
hűteni sem
vagy fűjni sem,
mint a forró levest,
megfogni sem,
mint egy könyvet vagy egy üveget,
lerázni sem,
mint fáról a megszáradt levelet —
A lelked jött
és itt volt velem;

jó volt,
s most elmerem mondani:
magamban mindig
csak így éreztelek.”

(Találkozás)

Ébrenlét című költeménye rendkívül érzékeny:

„Emlékszel?
Csillagot választottunk
magunknak az égen,
hogya nem vagyunk együtt,
akkor is láthassuk egymást.
Ezért emeljük fel annyiszor
szemünket az ég felé,
mert képzeletben
megsimogatjuk egymás arcát
— és bizonyossá válik
szerelmünk ébrenléte.”

Külön kategóriát képeznek a kötetben a szerző hitbuzgalmi versei. Különösen szép az *Esdeklő ima*, a templom harangjára emlékeztető képverse:

Ha
tévedtem,
bocsáss meg, Istenem,
mert ez a bocsánatkérés
olyan erős és igaz, mint a
templom ércharangjának
messzi hangja: megszületett,
mert megkondult bennem
a vészjelző harang, saját magától
szólalt meg bennem. Bocsáss meg nekem,
Istenem...

(*Esdeklő ima*)

Az ima fontosságára hívja fel a figyelmet *Az esti ima* című versében is:

„Este ismét imádkoztam,
nem azért, mert eszembe jutott,
nem mondta senki,
hogy ezt tegyem,
mégis összekulcsoltam a kezemet.

Este ismét imádkoztam
és magamba szálltam:
nem kértem semmit,
nem könyörögtem,
csak megnyugtattam a lelkemet.

Este ismét imádkoztam,
s bocsánatot se kértem,
magamtól ismételtam el
azt a szabad imát, melyet először
gyermekkoromban mondtam el.

Este ismét imádkoztam,
majd a vérré vált
miatyánkot suttogtam el.
Elalvás előtt, fáradt fásultságban
megöntöztem száradó, sivár lelkemet.”

Más alkotásai a lélek kérdéseit taglalják (*Eltérés, Lakhely, Megbeszélés, Lehulló falevél, Fiatalság*). „Egyedül sétálok / a lélek kertjében. // Itt vihar készülődik, / nagyon fúj a szél, / vadul hajladoznak a fák. // Leülök egy régi rönkre / és elgondolkozom: / vajon miért? // Elkövetett / tévedéseimet / számolom...” — írja *Aritmetika* című versében.

Beke érdekes módon szól a költészetről, s annak helyéről, szerepéről *Luxuscikk, Meghatározás, Elmélkedés, A könyv szerencséje* című költeményeiben. Frappánsan, de kritikus hangvétellel ír a mai érthetetlen, modern versekről: „Néha

zavaros / gondolatmenettel / ér véget / a modern vers, / nem érti senki, / vagy aki érti, / csak azt érti, / hogy a végén / mégsem érti, / de szép, / mert rimel. // A kritikus jóbarát / mégis azt mondja: / — Ez az, fiú, / csak így tovább!” (*Kényszer-rím*)

Beke Sándor meghatottan emlékezik vissza nagyszüleire *Por* című versében. A szülőföld, a székely falu emléke elevenen él ebben a költeményében: „...véget ért minden, / a háború, / s aki férfiember hazajött, / az hazajött, / itthon volt, / s aki nem, az ottmaradt, / s eltemették — / nagyapám mesélte, / aztán béke lett, / a falu fölött / aranynap csüngött / a reggeli égen, / nannnyáddal / elindultunk újból, / s apáddal, / Évi nénéddel / meg Aranka nénéddel együtt — / szekerünk felverte / a port a faluvégén... // Nagytatát és nagymamát / lajtorjás ökrös szekéren / vitték ki a temetőbe — / ugyanazzal a szekérrel, / ugyanazon a porverte úton. // Nincs nagytata, / s nagymama sincsen, / de az ökrök még sokáig / vártak a kapu előtt — / majd elunva a semmittevést, / a lajtorjás szekérrel együtt / visszaandalogtak a történelembe.”

Megragadóak a költő képversei is (*Az esernyő, Orbán Balázs kopjafája*).

Áprily Lajos írta: „a forma a gondolat kelyhe”. Beke képversei mély üzeneteket tolmácsolnak az olvasó felé.

A 2010-ben megjelent *Átölelt a lelked* című verseskötöny maradandó lélek-élményeket tartogat a szép vers rajongói részére.

A költő fészülő tekintete

Beke Sándor:
Tekintetemmel megfészüllek.

Versek.
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2012

Beke Sándor *Tekintetemmel megfészüllek* című verskötete a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadónál látott napvilágot 2012-ben. A borítót Beke Sándor Olivér, illusztrációját pedig Péter Katalin készítette.

Beke Sándor ebben a könyvében is szeretettel tér vissza mindenkori szülőföld-témájához, s a szülőföld iránti mély tisztelettel, fennkölt hangon vall a Hargita alatti vadregényes és mesés tanyavilágban, Ivóban írt verseiben (*Elégia a Hargitához, A téli Hargita*).

„Végre itthon vagyok.
Előttem áll moccanatlan
szent hegyünk,
mint egy égis éri óriás,
a Hargita.
Borzos fenyves-
fejével köszönt,
ahányszor hazajövök.
A szívem elszorul:
mintha mindent
tudna rólam,
s mint tékozló fiút
mindig visszafogad.”

(*Elégia a Hargitához*)

Költeményében a téli Hargita gyolcsszínű óriás, a kemény évszak havasi gyopár-jégvirágokat karcol a költő kunyhójá-

nak ablakára, s ebben a fehér világban körös-körül a fenyők „cserepei” alatt körtáncot járnak a hópehely-virágok. Beke gyönyörű hasonlatban megvallja, hogy a fenyő nem más, mint a Hargita lantja, s ezt a lantot nem ember, nem földöntúli lény, hanem „mítosz pengeti”, majd így írja le tovább a téli Hargitát:

„Elek apó lett,
mesekönyvet ír
a tél a Hargitán,
s miközben
dermedt kezében
hegyes jégcsappal
rója a mesét,
a hegy vállára
tovább hull a hó,
s én
gyermeki lélekkel,
megszólítom a hegyóriást”.

A *Decemberi fenyő* is gyönyörű költemény. Beke versében ez az áldott fa mindig lábra áll, nem hagyja el a kerítést se, a szülőföldet se, de még a távoli határt se. Nem alázkodik meg senki előtt és szerénységében ékes koronáján nem csillog drágakő, gyémánt. Mégis király ő, akit messziről felismernek, aki előtt ott áll a költő és beszélgetésbe elegyedik vele, majd tekintetével megfésüli:

„December van,
belepett a hó.
Tekintetemmel megfésüllek,
s hogy ne fázzál
— új évszakot sürgetve —,
képzeletben lerázom
rólad a fehér ruhát,
hátha így
hamarabb tavasz lesz...”

Pedig tudom,
hogy ez
csak egy álom,
téli ábrándozás...”

A kötetben sorakozó hitbuzgalmi versek is szépek, értékesek. *Isten* című költeményében a mindent megbocsátó szerető mennyei édes Atya jelenik meg. Az az Isten, aki a szitkozódásra, káromkodásra, haragra is a legnagyobb szeretettel és megértéssel válaszol:

„És egyszercsak megéreztem,
hogy a sok kicsinyesség,
fölösleges dac és méreg,
a hétköznapi gyarlóságok
ingoványában
nem hagy elveszni.

Magához ölel,
s fölemel az Isten.”

Az *én miatyánk*om című ima-parafrázisa András Ágoston *Miatyánk*jára emlékeztet, mégis más. Beke Sándor versében több a szeretet és az alázat.

„Legyen meg a Te akaratod«
a világegyetemben,
ahol már
régóta rend van,
megszokott helyükön
állnak őrt
a csillag-katonák,
akik nem hajladoznak,
csak fényüket küldik
Feléd,
és kórusban zengik:
„Miatyánk«”.

A költő istenimádó, igaz érzésekkel, jósággal megáldott lélek. Munkájával talán részt vehetne a mai hitetlen emberek evangelizálásában.

Beke ötletgazdagon ecseteli az élet-halál kérdéseit is *A csend hajóján*, *A színész halála*, *Kitaláltalak*, *Szaladgálás*, *Mintha* című verseiben.

„Zsong a nézőtér.
Kezdődik az előadás.
Tapsolnak.
A színész elkésett az előadásról.”

(*A színész halála*)

A helyzet tragikuma változatos művészi eszközökkel mutatkozik meg Beke Sándor verseiben, a végletek pillanatait nagy empátiával éli meg a szerző.

A verseskönyvben a művészetről s annak szerepéről is vall a költő (*Elmosolyogtam magam*, *Íróeszköz*). Igényes alkotó az, aki csak az értékes szépirodalmat szereti.

„ismert költő verseit olvastam,
s nem értettem meg azt,
hogyan mégis
hogyan jelenhetett meg
ez a kötet?

A sorok között
alig sziporkázik
egy kicsi értelem,
csak egy vízszintesen szakadozó
gondolatmenet botladozik,
s egy erőszakos szellemi törtetés,
valami nagyon nagyot
mondani akarás —”

(*Elmosolyogtam magam*)

Képverseivel is maradandót tett az olvasó asztalára Beke Sándor (*Kitaláltalak, Állomás, Gyertyaláng, Szaladgálás, Mintha, A kirakatrendező néni, Melegítés*). Legjobban a *Karácsony*, s *Az éjjeli lámpa* című képverse ragadott meg: az előbbiből karácsonyfa, az utóbbiból lámpa alakja rajzolódik ki. Minden képverse egy-egy remek ötlet és kidolgozott irodalmi alkotás.

Beke Sándor költeményei sokszínű, értékes, érzelemgazdag alkotások. Szívből ajánlom a verskedvelő olvasónak.

Isten virágoskertjétől Erdély kapujáig

**Beke Sándor:
Erdély kapujában.**

Versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó —
Erdélyi Pegazus Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2017

**Beke Sándor:
Virágok Isten kertjében.**

Versek.

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2017

Beke Sándor 2017-ben két új verseskötetet tett le e szép műfajt kedvelő olvasó asztalára. Mindkét könyv kiadója a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat. A kiadványok címe: *Virágok Isten kertjében* és *Erdély kapujában*.

Virágok Isten kertjében című versgyűjteménye igen gazdag és változatos. Beke *A szénásszekér* című ciklusban a természet szépségeit sokszínű művészi eszközökben bővelkedő képekkel írja le. A *Zongoraszonáta* című vers gyönyörű alkotás, a kortárs őszi líra egyik gyöngyszeme:

„A szürkületben dalt hallottam az erdőből,
a cserefák alól jött a dal, furcsa volt.
Nap búcsúzott, Hold köszöntött —
én hallgattam a muzsikát.
S miközben a dallamokhoz közeledtem,
megdöbbsentem, amikor megláttam:
sárgulni készülő cserefák alatt
fehér versenyzongorán
lengi mezei virág-köntösben
önfeledten zongorázott
a szerelmesen búcsúzkodó nyár.”

Az *Őszi szivárvány* című költeményében az ősz (is), még akkor is, ha az elmúlás évszaka, szépen és lassan építkezik: megteremti a narancsszínű évszak fényeit, „szeszélyes muzsikájában” eljuttassa a nyáresti dalokat, s az eső utáni bodor fellegek alól a költő szívébe „tálalja” talán az utolsó őszi szivárványt.

Harmónia című, megkapó képversében a költő, mint egy tinédzser, az erdőben a fák alatt füttyörészik:

„love storys füttyszómra
a fejem fölött átnyúló
nyirkos faágaktól
bánatosan búcsúzkodni kezdenek
az őszi fényben egyenként
l e h u l l ó
s
t á n c o l ó
f a l e
v e l e k”

A szerelem, ez a kínzó, de patyolattiszta, őszinte emberi érzés örök témája a költőnek. *Éjszakai virágcsokor*, *Ha úgy érzed*, *A vers varázslata*, *Látlak*, *A szénásszekér*, *Még mindig szeretlek* című alkotásai tanúskodnak erről.

Az *Éjszakai virágcsokor* tulajdonképpen egy lélekvirág. A költő kezében van, de a kedves nem látja, mint ahogy a szerző lelkében sem látja a költő lelkét. A virágcsokor sorsa egyértelmű: a kedves előtt állva, átnyújtja neki:

„A lélek kötötte csokorba,
nem látod?

A virágkötők éjjel alusznak,
nem kötnek virágot...
Mégis, mégis csokrot tartok a kezemben,
látod-e, virágom?...”

A *Látlak* című versben a kedves szeme „meghallgatta” és megszólaltatta a költőt:

„Szíved, az a régen feltalált
tökéletes motor,
szerelmes szívemben
szüntelen dorombol.

Ezért vagyok most itt,
véletlenül, érted,
kedvesem, elégiám,
eposztöredékem.”

A *szénásszekér* című vers kimagaslóan nagy, de szomorú költemény. A nyár végén a mező összes virágai, melyeket a költő a kedvesnek szánt, megszáradtak és felkerültek egy szénásszekérre, megszűnt a virágkozmosz, fent a Napnak már nincs ereje, de ennek ellenére

„... vöröslík,
ég még,
mint a szerelem
az istenadta emberformában,
a testben.
Hamarosan előbukkan
a földből az őszi kikerics,
szép, sima lesz a mező,
mintha valaki
különös rendet teremtetett volna rajta,
évszakváltás előtt lekaszálta
szőnyegéről szeretett virágainkat.
Rend lesz most és tisztaság
a réten, a mezőn.

Csak az utolsó mezei virágok
hullámzó emléke
marad nekünk,
és az az álom,
amely a tied lesz,
amit én álmodtam meg neked
a sárguló tölgyek alatt,
ahol egy virágmintás
fehér zongoránál
te játszottál kotta nélkül
s akit én szívemben
búcsúzkodó nyárnak neveztem.”

Istent is idéző, hitbuzgalmi versekkel ebben a kötetben is találkozunk. A *Gyors utazás* című versében a költő inkább a gyors személyes találkozást óhajtja Istennel, mintsem hogy kérvényt nyújtson be neki egy valamikori fogadóórára, beszélgetésre:

„inkább felutazok Hozzád,
talán óvodáskoromban
épített pléhrakétámmal,
csak pár percre
vagy pillanatra.
Istenem!
Hozzád járulok,
hogyan segítsd meg,
és sokáig éltesd —
Őt,
akit szeretek!”

Az *Esti fények*ben a jóságos, a nagy, a mindenható Úr világosságot teremtett az emberiségnek:

„A világegyetem szívében
meleget árasztó kandalló mellől
gyémántköves csillagfoteljéből
fölkelt Isten,

s felkapcsolta nekünk
azt a nagy,
csillagmiriád égőből sugárzó,
sokágú fénycsillárt az égen —”

Zsebversek sárga villamoson utazóknak című ciklusa zsebversek, azaz pár soros alkotások. Üzenetük, mondanivalójuk csattan, hökkent és szikrázik az olvasóban.

Zsebversei között is találunk vallásos verseket. A *lélekgyakorlatban* címűben

„szebbé teszed a lelkedet.
Megedzed, s ettől más lehetsz:
melegszívű, megbocsájtó, engedelmes —
sokkal jobb és emberibb, s hűségesebb.”

A *Vasárnap* délután címűben, a templomozás után a szószékről hirdetett ige a templom kertjében „az arany gömbtűja melletti / megkopott padon / lábait pihenteti ...”

A *Döbbenet* című szösszenetében összekulcsolt kezű öreg néni áll a leomlott templomtorony előtt — imádkozna. A *Karbantartásban* templomozás folyik, a hívek

„Kopott padokban ülnek.
Imádkoznak. A pap beszél.
A lelket tartják karban.
A karban hívők énekelnek,
a kántor zenél.”

A *Kiüzetés Egyiptomból* című vers köszönetnyilvánítás. A „nagy út” előtt ajándékba kapott Bibliának a köszönete.

Az élet nagy és mindennapi kérdéseiről szól pár alkotása (*Ennyi, Pótcselekvés*). Az utóbbiból idézek:

„Sokan tartanak ebet.
Kutyás világ lett.
Így pótoljuk mi, emberek,
a hiányzó szeretetet.”

Bármennyire rövidek ezek a négy- vagy ötsorosok, a természet ezekből a rövid versekből sem hiányozik (*A fagy virágai*, *Korzó*, *Ferde*, *Szülemények*, *Hajladozás*). Talán legkedvesebb ezek közül a *Korzó* és *A fagy virágai*:

„Elhervadt a hóvirág, s az ibolya.
Cseresznyefák virágoznak.
A bárányok ugrálva nekierednek
a zsenge fűkorzónak.”

(*Korzó*)

„Befagyott tó fölé hajlik
A zúzmarás fa.
Koronáján fehér csillagok —
Mintha tavasz lenne, s virágozna.”

(*A fagy virágai*)

E ciklusból befejezésül pedig hadd említsem meg Beke szerelmi költeményeiből a *Tánc* című versét:

„Átölellek. Szól a zene.
A lassú tánctempóban érzem
selyemruhádön át,
ahogy bordáid ívét felvette forró tenyerem...”

A költészet varázslat, a vers varázslata. Ez a varázslat az, amelyben a költő is verssé válik, és titokban beköltözik a kedves lelkébe. Befejezésül hadd idézzem az eredményt, azt az aktust, amikor a jó és szép művészi alkotás eléri célját és maradandót ad az embernek:

„Este, amikor elfáradtál,
s már semmi dolgod nincsen,
leveszed polcodról a könyvem:

s én vers leszek benned —
Mint egy szerelmes vallomás
a mandulafák alatt
a virágillatos teraszon
Szemiramisz függőkertjeiben.”

(*A vers varázslata*)

*

Erdély kapujában című verskötetében Beke Sándor újra megpengeti a szülőföld iránti szeretet húrjait. Az *Áldás az egész* című ciklus indító versében a székelypapun, mely az anyaföldre beengedi a hazatérő vándort, csillag ragyog:

„Öreg kapuzábén tündöklő csillag,
tulipán, palmetta, inda, szőlőfürt.
Engedj be zsindegyel földött kapudon,
te élő mítoszt üzenő anyaföld.”

(*Erdély kapujában*)

Ötletes képverseiben mintha a székelypapu fölött ragyogó szivárványon szőke tündér lépkedne (*Fátyolos habruhában*), s a havasi szélcsendben a tanyán, a konok hidegben, a székelypap házak kéményeinek füstjére támaszkodik a téli tájra boruló ég (*Szélcsend a havason*).

A székelypap emlék értékes, magasztos és örök ajándék annak, aki a legendás földre téved:

„Székelypap vándorúton
szeretetből tarisznyáltam.
Hitet innen merítettem
a legendák világából.

Hazafelé ajándéknak
másvalamit mit vihetnék?

Székelykapu, fenyves, derék,
maradj velem, székely emlék.”

(Hazatérő vendégeknek)

Bekének *Ez a föld* című verse Magyari Lajos *Van olyan föld* című költeményét juttatta eszembe: „Van olyan föld, kinek fiává lenni / nem kényszer, de jó, de kell, / van olyan föld, mely értelmünknek / nem himnuszt — parancsot énekel.” Beke Sándor ezt a gondolatot így dolgozza fel saját költői nyelvén:

„Vagy csak nem akar elengedni,
vagy csak vonzásköre mágneses,
vagy csak itt lakik az Isten is,
vagy csak nem tehet másként.

Vagy csak szeretve fogja a kezemet,
vagy csak tehetetlen és szegény,
vagy csak szelíden simogat, szeret,
vagy csak nekem nyújt kezét másképp.”

(*Ez a föld*)

A költő látja, érzékeli, mennyire elfajult a mai világ. Az *Ittfelejtett csönd* című ciklus *Elfajult világ* című versében írja:

„Lefelé tart
az erkölcs síkos csúszdáján
az emberi jellem.

Csak azt nem tudom,
meddig bírja még e zuhanást
a lélek?”

Beke a sok gonoszság mellett azonban észreveszi Isten legnagyobb ajándékát, a szeretetet is. A *varrógép* című költeménye hozza ezt az „ajándékot”: kint havazik, bent tűz melegít, s ebben a melegben nagymama varrógépe kattog. A tű alatt ajándék készül az unokának. ...Mert ünnep közeledik:

„Bent a szobában meleg van.
Nagymama
figyelmesen nézi a varrótalpat.
Majd egy pillanatig megáll.
Míg megtörüli az izzadtságtól
elhomályosodott szemüvegét,
egy pillanatig
megvillan előtte az unoka arca.
Majd tovább dolgozik.

A munkában
a szeretet mindent átölelt,
még a varrógépet is —
a kattogó fekete vasmasinát.”

A költőnek Istenre utaló és mutató versei, hittel telített versszövegei ebben a kötetben is megragadnak (*Az égi katlan, Igazság, A lélek hangja*).

„Vörös az ég alja,
lila,
szürke,
háborgó hopikék.
Szikrázik,
cikázik az ég alján
a tűz.
Isten begyűjtött
az égi katlanban.

Kenyér kell.
Friss pékáru
az ember lelkének.”

(Az égi katlan)

„Ilyenkor mindig
felnézek a kösziklára,
mert tudom,
hogy a mester
mégsem hagyott magamra:
a szikla szürke dobogóján
kottával és pálcával
ott áll az Isten,
az én örök karmesterem.”

(A lélek hangja)

A kötetben rengeteg a szellemes és érdekkeltően kigondolt képvers. Csak néhányat említek: *Fátyolos habruhában*, *Szélcsend a havason*, *Kincs*, *Nem vagyok egyedül*, *A lélek kertjében*, *Égi lecke az embernek*, *Szendvicsdész*. Rendkívül értékesnek találom az *Angyali körforgás* című versét, mely karácsonyfát ábrázol, *A híd* címűt, melynek alakja is önmagáért beszél, az *Örökre* című képversét, mely a Napot tárja elénk:

„Ha ki-
alszik a Nap,
örökre bezár a D-
vitamint forgal-
mazó pati-
ka.”

Sajtótörténet

A Székely Útkereső története és sajtóvisszhangja

**Beke Sándor — Brauch Magda:
Székely Útkereső (1990–1999).**

Laptörténet és sajtóvisszhang.

A bevezető tanulmányt írta Barabás István.

Székely Útkereső Kiadványok —
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2008

A székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó 2008-ban új és igen értékes, dokumentum és sajtótörténeti értékű könyvvel lepte meg az irodalom kedvelőit. Beke Sándor és Dr. Brauch Magda új kötetének címe: *Székely Útkereső (1990–1999)*. A könyv a lap történetével és sajtóvisszhangjával foglalkozik részletesen.

Barabás István bevezető tanulmányából megtudhatjuk, hogy az 1990 áprilisában beindult *Székely Útkereső* című folyóiratot fejcsőválva megmosolyogták. Milyen utat kereshetnek a székelyek? Ez volt az első nagy kérdés. Az anyagiak hiánya még ijesztőbb volt. Egy szélsőséges román csoport sovén-nacionalista politikája talán még félelmetesebb. Ezek ellenére elmondhatjuk, hogy sikerült! Beke Sándor lapszerkesztő-költő, és maroknyi csapata tíz éven át fenn tudott maradni a küzdelem nagy viharában.

Legfőképpen az irodalom segítette a szerkesztőséget, ez teszi ki a lapszámok terjedelmének nagy részét. A lap legnagyobb érdeme, hogy be tudta vinni a köztudatba a magyar irodalomnak azt a kincsházát, mely 1989-ig tiltott gyűmölcs volt. Már az első számtól beindult a *Magvető* rovat, mely lehetőséget kínált az olvasónak felfedezni a kommunista diktatúrában kiátkozott írókat (legfőképpen Nyíró Józsefet, de másokat is). Elsőként nyújtott tág teret olyan íróknak is, akik nem szolgálták az elmúlt rendszert s ezért, ha nem is tiltot-

ták, de mellőzöttek voltak (Ráduly János, Nagy Olga, Marton Lili, Lendvay Éva stb.).

Sok munkatársról már csak múlt időben beszélhetünk. Eltávozott közülünk Balogh Edgár, Benkő András, Bán Péter, Veress Dániel, Ábrahám János, Papp Attila, Sütő András és még sorolhatnánk.

A továbbiakban Beke Sándor főszerkesztői vallomást közöl a folyóirat megszületéséről és életéről. Az alapító-főszerkesztő elmeséli, hogyan került szülővárosából, Brassóból Székelyudvarhelyre, ahol megvalósította életének talán egyik legnagyobb és legszebb álmát, a *Székely Útkeresőt*. Kiemeli, hogy lapja mekkora úttörő szerepet vállalt Székelyföldön és határozott profiljával új színfoltot vitt az erdélyi magyar sajtó palettájára, túllépve még az ország határait is. A folyóirat szimbolikusan is üzent az olvasónak. „Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek / És áhítattal ejtsétek a szót, / A nyelv ma néktek végső menedéktek” — olvashatjuk már az első szám címlapján Reményik Sándor költeményét.

Később a lap munkatársait ismerhetjük meg, valamint a terjesztéssel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat. Megtudhatjuk azt is, hogy a rengeteg sokoldalú munkatársnak tulajdoníthatóan a folyóirat éppen sokoldalúságával bővíti el az olvasót. Akadnak benne cikkek, tanulmányok, esszék a kisebbségi sorsról, történelmi és művelődéstörténeti tanulmányok, néprajzi tanulmányok, szépirodalmi alkotások, irodalomkritika, nyelvművelés, képzőművészeti és zenei írások, szociográfia és vallás, nem utolsósorban gyermekirodalom. A főszerkesztő, Beke Sándor „tíz év távlatából visszanez” és boldogan állapítja meg, hogy lapja segített megtartani magyarságunkat, ápolni feledésre ítélt hagyományainkat.

Továbbá a *Székely Útkereső* folyóirat jogutódját, a *Székely Útkereső Kiadványokat* ismerhetjük meg. A lap belső és külső munkatársainak közlésvágya és szaktudása hozta ugyanis létre a *Székely Útkereső* folyóirat helyett a *Székely Útkereső Kiadványokat*. A sorozatban napvilágot látott kiadványok széles skálán mozognak. Beke Sándor *Jézus, áldd meg Erdély földjét* című himnuszgyűjteménye 2004-ben látott napvilágot.

E témához kapcsolódik Gábor Dénes *Gondolatok a székely himnuszról* című tanulmánya (1998). Bán Anna *Erdély és a székely székek címerei* című, 2005-ben megjelent munkája után Róth András Lajos 1998-ban megjelent kiadványáról olvashatunk (*Orbán Balázs — korok tükrében*).

A Csíksomlyó, a Székelyföld Rómája (1998) című kis kötetet P. Buzogány Árpád állította össze. A kiadványsorozatban 1998-ban két füzet is megjelent a csángókról: Szócs János, Tankó Gyula, Ferenczi Géza *Csángók* című munkája, valamint Tankó Gyula *Gyimesi csángó népszokások* című tanulmánya. Ráduly János 1998-ban nyomdafestéket látott kiadványának a címe: *Nemzeti kincsünk, a rovásírás*.

Nem egy népművészeti jellegű munka is megjelent. Kovács Piroska *Örökségünk, a székelykapu*. Útravaló kapunézéshez (2003) és Kisgyörgy Imre *Kopjafák régen és ma* (2001). István Lajos *A korondi aragonitbánya története* (1999) címmel írt tudományos munkát.

Hagyományainkkal, népszokásainkkal kapcsolatban is megjelentek értékes kiadványok. Barabás László *Karácsonytól pünkösdig* című, 1998-ban megjelent alkotása jó példa erre. P. Buzogány Árpád *Volt szeretőm tizenhárom* címmel gyűjti össze Kőrispatak népdalait (2001). Gálfalvi Gábor *Székelykeresztúr környéki lakodalmi népköltészet* című gyűjteménye 2000-ben kelt életre, István Lajos *Babonás népi gyógyítások Korondon* (1999) című füzeté is értékes gyűjtemény.

Szépirodalmi téren Vass László Levente *Egyedül az éjszakában* című verseskötetét ismerhetjük meg és Brauch Magda *Téged kereslek*. Beke Sándor istenes költészete című, 2006-ban napvilágot látott könyvét. Nagy Olga *Hamupipőke igazsága avagy Mit tanulhattok a mesétől* (1998) című esszéje is érdekes olvasmány.

A székely humor sem mellőzött. A *Kicsi számár, nagy számár*, valamint a *Krokodilok a Küküllőben*. Székely viccek, anekdoták, igaz történetek című anekdotagyűjtemények jókedvre derítik az olvasót.

2007-ben született meg P. Buzogány Árpád *A Székely Útkereső Kiadványok műhelyében*. Hagyomány és helyismeret közelképben című kötete, mely a sorozat szintetikus bemutatása.

Dr. Brauch Magda *A Székely Útkereső évtizede* címmel a lapismertetéssel, műelemzéssel, a bel- és külföldi sajtó-visszhanggal foglalkozik. Részletesen ismerteti a lapot. Ír az abban napvilágot látott megemlékezésekről, a kisebbségi sors időszerű kérdéseiről, a diktatúra és a fordulat emlékképeiről, a megjelent zenei és képzőművészeti munkákról, a nyelv-művelés témaköreiről, a néprajz- és folklórkutatásról, a gyermekirodalomról, vallásról, szociográfiáról, pedagógiáról, a lapban megjelent különböző interjúkról.

Részletekbe menő pontossággal ismerteti a folyóiratban megjelent szépirodalmi munkákat. Megemlíti többek között nagy klasszikusaink (Reményik Sándor, Babits Mihály, Dsida Jenő, Jékely Zoltán, József Attila, Salamon Ernő) alkotásait, de nem feledkezik meg élő klasszikusainkról, így Kányádi Sándorról sem. A líra terén végül fiatal erdélyi költőink alkotásait mutatja be.

Próza terén Nyíró József, Tamási Áron, Kozma Mária, Balogh Edgár, Bözödi György, Sütő András, Beke György, Veress Dániel, Nagy Olga, Benedek Elek, Cseke Péter, Vass Levente, Csomortáni Magdolna, Horpácsi Sándor, Levinschi Szávuly Attila, Forró Miklós írásairól értekezik magas szinten, de olvasmányosan.

A könyv következő fejezete a lap fogadtatásáról tudósít. Nem véletlenül említi, hogy a rendszerváltás után felszabadult (néha elszabadult) közlésvágy országszerte több mint 120 magyar nyelvű kiadványt eredményezett és közöttük nagyon sok csupán tisztavirág-életű volt. Csodálatos tehát, hogy a *Székely Útkereső* az akkori lapdömpingben sikerrel vette az akadályokat.

A lap szerkesztőinek és munkatársainak bemutatása után a „székely útkeresés” fogalma tisztázódik a könyv lapjain. A szülőföldjükön maradt székelyek csak egyféle utat kereshetnek, a megmaradás útját hirdeti Róth András Lajos: „ha csak

egy pár százan vagy pár ezren lennénk, akkor is helyünk lenne ezen a földöm, Erdélyben” — vallja büszkén.

A kötet a lap megmaradásának kérdéséről és annak sajtóvisszhangjáról is tájékoztat. A *Székely Útkereső* tíz éven át fenn tudott maradni — tudhatjuk meg. Tíz év utáni megszűnése nem kudarc, mivel közvetlenül átadja helyét a *Székely Útkereső Kiadványok* című ismeretterjesztő sorozatnak, s a vele párhuzamosan fejlődött és belőle alakult sikeres könyvkiadónak, az Erdélyi Gondolatnak.

A továbbiakban a *Székely Útkereső* folyóirat s a Székely Útkereső Kiadványokról megjelent méltatásokat és azok fénymásolatait ismerhetjük meg. Bemutatkozik a *Székely Útkereső* szerkesztősége: Beke Sándor (főszerkesztő), Csire Gabriella, Kozma Mária, Róth András Lajos, Ábrahám János, Ferenczi Géza, Ferenczi István, Hubbes Éva, László László, Lőrincz József, Murádin László, Nagy Irén, Nagy Olga, P. Buzogány Árpád, Ráduly János, Tankó Gyula.

Beke Sándor kiemeli a lapjáról s a kiadványsorozatáról szóló ismertetőket, recenziókat, kritikákat. A sajtóvisszhangban szereplő lapok, folyóiratok és kiadók listájáról csupán néhányat említek: *A Hét* (Bukarest), *Családi Tükör* (Kolozsvár), *Erdélyi Múzeum Egyesület* (Kolozsvár), *Hargita Népe* (Csíkszereda), *Korunk* (Kolozsvár), *Látó* (Marosvásárhely), *Romániai Magyar Szó* (Bukarest), *Szövétnek* (Arad).

Székely Útkereső Antológia

Székely Útkereső Antológia. 1990-1999.

Válogatás a Székely Útkereső
1990–1999-es évfolyamaiból.
Válogatta, összeállította, a bevezető
Tanulmányt írta Brauch Magda.
Székely Útkereső Kiadványok —
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2008

A *Székely Útkereső* folyóirat 1990 és 1999 között első-sorban a székelység megmaradásának útját kereste. Fennállásának 10 éve alatt túllépett ezen a székelycentrikusságon és ennek határain túli szerzők munkáit is közzétette. A színvonalas lapban helyet kaptak néprajzi, történelmi, művészeti, szociográfiai esszék, s természetesen szépirodalmi munkák is. Közlési lehetőséget kaptak klasszikus és kortárs írók, valamint kevésbé ismert szerzők.

E jelenlegi antológia — melynek címe *Székely Útkereső Antológia 1990–1999*, az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában látott napvilágot 2008-ban Brauch Magda szerkesztésében — gazdag ízelítőt nyújt a *Székely Útkereső* 10 évfolyamának anyagából négy fejezetben.

A kötet anyaga himnuszokkal indul. Lancsics Demeter szerzetes *Boldogasszony Anyánk* című közismert néphimnusa után a *Szent István királyhoz* című alkotás következik, mely Kölcsey *Hymnusa* előtt a katolikusság közismert néphimnusa volt. A *Csíksomlyói Mária-síralom* című éneket a *Székely Himnusz* változatai, majd a *Csángó himnusz* követi.

A folyóirat tág teret biztosított a szépirodalomnak. A kötet mintegy 50 klasszikus és kortárs költő alkotását teszi közzé.

A régebbi korokat Apáczai Csere János képviseli. Vörösmarty Mihály epigrammái, Kölcsey Ferenc reformkori költeményei ma is időszerűek. Petőfi *A székelyek* című versével van jelen az antológiában. Az erdélyi klasszikusok közül

Áprily Lajos, Bartalis János, Jékely Zoltán, id. Szemlér Ferenc, Salamon Ernő költeményeit olvashatjuk. Az élő klasszikus, Kányádi Sándor *Könyvjelző* című, újfasizmus ellen írt verse a közelmúlt diktatúrájának diagnózisát adja.

Az antológiában jelen van néhány huszadik századi klasszikusunk is, mint Babits Mihály, József Attila, Juhász Gyula. Nem feledkezik meg az antológia összeállítója a „régiekről”, Benedek Elek népies hangvétellű verseinek közléséről sem.

A kortárs lírát 30 fiatalabb erdélyi költőtehetség képviseli. Erdemes megemlíteni a sivár diktatúra kegyetlen világát felidéző alkotásokat. Klasszikus példa erre Cseke Gábor *A mártírium három állapota*, Gittai István *Üzenet* című verse, Kovács András Ferenc *Az lovának szól*, Lőrincz József *Férfinyaram* című költeménye. Több istenes verssel szerepel Éltes Enikő. Jancsik Pál közlése a művészeti alkotás lényegét ragadja meg. Lendvay Éva verseivel édesapjának, Szemlér Ferencnek állít emléket. Nem mindennapi tehetségről árulkodnak Nagy Irén versei is, melyeket realiztikus tömörség jellemez, csodálatosan összeegyeztetve az olykor impresszionizmusra emlékeztető költői gyakorlattal.

Beke Sándor költeményei a művész kirobbanó tehetségéről győznek meg. Beke sajátos hangját már fiatalon megtalálta, elzárkózva mind a klasszikusoktól, mind kortárs költőinktől. Fő témája a táj, a szülőföld szeretete, az istenhit, az ember-szeretet, a család, a szenvedélyes önvizsgálat, a teljes élet (*Erdélyi harangok*, *A szavak vérpadán*, *Erdélyi homály*, *Tavaszdodik a Budvár felé*, *Tücsökszerenád*).

A *Széppróza* című fejezetben 16 szerző szerepel, klasszikusok, kortárs anyaországi és erdélyi írók. A hangsúly a második világháborúra s a diktatúra éveire esik.

A legrégebbi írások Kölcsey Ferenc munkáiból válogatott részletek. A *Mohácsban* arra biztat, hogy a múltat minden áron föl kell vállalni.

Betekintést nyerhetünk Benedek Elek *Édes anyaföldem* című művébe is. Mikó Imre *Egy öregúr baktat* című írása *Az utolsó polihisztor* című regényéből kiemelt részlet, melyben

Brassai Sámuel alakja elevenedik fel. Nyirő József neve is már a lap első számában szerepel *A vén cigány* című elbeszélésével, majd Tamási Áronnak *Szülőföldem* című önéletrajzi regényéből olvashatunk részletet.

A második világháborúval foglalkozó prózai írások közül három elbeszélést, illetve regényrészletet láthatunk. A második világháború utáni eseményekről vall Nagy Zoltán Mihály regényrészlete, melynek címe *A sátán fattya*. A szerző név szerint bélyegzi meg a falu köpönyegforgatóit, akik minden rendszerben megtalálták számításukat.

Forró Miklós a második világháború kevésbé ismert arculatát hozza olvasóközönséghez. Elbeszélésének címe: *Kopjafa a messi idegenben*.

A diktatúrát festi le Cseke Gábor *Érkezett egy levél* című regényrészlete, mely Kosztolányi *Appendicitis* című novelláját juttatja eszünkbe.

Lendvay Éva *Kövek között* című önéletrajzi írása egy keserves gyermekkort idéz fel az olvasó számára.

Csire Gabriella *Megszólal az aranycsengő* című karcolata szintén egy gyermekkori emléket hoz elénk, de sokkal boldogabbat. Szintén gyermekkori emléket ecseteli Ábrahám János is *Picula* című regényrészlete.

Sütő András *A vámosok mindig éberek, ha sírhant rejlik a kézításkában* című úti jegyzete a magyarok nagyvilágban való szétszórtságáról szól.

Kozma Mária múltbeli árnyakkal folytatott *Párbeszéd* című beszélgetései is felhívják magukra a figyelmet.

A népi tehetség, György Zsuzsa önéletrajzi írása is nyomdafestéket lát, mely a kiadó gondozásában később könyv alakban is olvasható lesz.

Az antológia harmadik része a leggazdagabb. Itt cikkeket, tanulmányokat, esszéket olvashatunk legkiválóbb alkotóink tollából.

Kardalus János *Mit jelent a székelők útkeresése* című cikke a szellemi útkeresés szükségességét hangsúlyozza. Balázs Dénes írása, a *Merre tartsa a Kriza János Néprajzi*

Társaság? a megalakulás utáni évet veszi számba. Az írás szerzője beszámol az elmúlt év tevékenységéről.

Az Afrikában élő magyarokról számol be Komoróczy György *Afrikai magyarok a III. világkongresszuson* című munkájában, mely a magyarságtudat megőrzését hangsúlyozza. A kötet közzéteszi Václav Havelnek, a Cseh Köztársaság akkori elnökének beszédét, melynek címe: *Az igazság az, ami szabaddá tesz.* A politikus érdekes jelenségre hívja fel a figyelmet. Szerinte a nemrég felszabadult közép-európai emberekben tovább él a félelem, mert érzékenyek minden fenyegetettségre. „A megoldás tehát: az igazság kimondása, a múlt hazug állításainak leleplezése!” — írja.

Bakay Kornél Szent István korával, de főleg a magyar Szent Korona történetével foglalkozik *A Magyar Szent Korona védelmében* című tanulmányában.

Kós Károly Zágoni Istvánnal és Paál Árpáddal együtt kiadott *Kiáltó Szó* című röpiratát Trianon után két évvel írta, de az antológiában közölt részletének üzenete ma is időszerű.

Böződi György *Ahonnán elindultunk* című memoárja a két világháború közötti időket eleveníti fel. Cseke Péter „*Van itt valaki?*” című esszéje Sütő Andrásnak a magyarság megmaradásáért folytatott küzdelmét örökíti meg.

A publicisztikai írások között számtalan megemlékezés olvasható. Benkő András *A múltra emlékezünk, miközben a mára gondolunk* című tanulmányában az 1989-ben eltávozott Szász Károlyra emlékezik. A feledhetetlen mesemondóról, Benedek Elekről szól Csire Gabriella megemlékezése. Az Elek apó születésének 140. évfordulója alkalmából írt írásának címe *Színarany az ága, levele.*

Csomortáni Magdolna *Károlyi Gáspár emlékezete* című munkája a 400 éve elhunyt bibliafordítóról szól, akinek első teljes fordítása 1590-ben jelent meg.

Egyed Ákos a nagy uralkodó halálának 500. évfordulójára irányítja a figyelmet *Mátyás király emlékezete* című közleményében. Fazakas István *Pázmány Péter ébresztése* című megemlékezésében bemutatja a katolicizmus egykori vezéralakját, a 420 éve született szónokot. Szintén a magyar

prózanyelv régi képviselőjéről emlékezik meg Gergely Róza *Apáczai Csere János, a pedagógus eszménykép* című tanulmányában. A letűnt idők pedagógusairól emlékezik meg Hubbes Éva *Emlékező sorok Vásárhelyi Gergelyről* című alkotása.

Imreh István *A példázatot teremtő élet* című közlésében Orbán Balázs személye és életműve előtt tiszteleg. Keszeg Vilmos Nagy Olgát köszönti 75. születésnapja alkalmából, bemutatva a kiváló teljesítményt nyújtó folklorista tevékenységét. Kozma Mária *Makkai Sándorra emlékezve* című munkájában megvallja, mit jelentett számára a szerző *Ördög-szekér* című regénye.

A jelenkori szerzők mellett Makkai Sándor megemlékezése is helyet kap az antológiában: *A született nagyság* című írása Bethlen Gábor fejedelemnek állít emléket.

Megőriz engem az erdélyi táj címmel Nagy Irén közöl memoárt a székely—zsidó Salamon Ernő költőről, kinek személyiségében e két nép tragikus sorsa érintkezik.

Mikes Kelemen születésének 300. évfordulójára írt megemlékezést Veress Dániel *Zágoni Mikes Kelemen honszeretete* címmel.

Más alkotásokban a történelmi múlt „kel újra életre”. Ferenczi Géza *A csángók* című tanulmánya összefoglalja mindazt, amit e szétszóródott népcsoportról tudni kell. A témához kapcsolódik Szócs Jánosnak *A moldvai csángó magyarokról* című tanulmánya.

Történelmi tényről szól Fekete János *A székely vértanúk* című írásában. Az esemény az 1848–49-es forradalom keverése utáni évekre nyúlik vissza.

Gálfalvi Sándor *Legkedvesebb emlékeink* című rövid memoárjában Székelykeresztúr és Petőfi kapcsolatáról értekezik.

A népköltészet és folklórkutatás terén Balázs Géza *A mai folklórműfajok gyűjtéséről* című tanulmányában a mindennapi élet beszédmozzanatainak gyűjtésére ösztönöz.

Az élő folklór gyűjtésére sarkall Nagy Olga is *Gyűjtsünk népi elbeszéléseket* címmel. Tankó Gyula tanulmánya, *Szent*

László a gyimesiek tudatában és legendáiban a csángókról szóló ismeretanyagot egészíti ki.

A nyelvészeti közlemények sem maradtak ki az antológiából: Dánielisz Endre *Ezeréves magyar szavak* című tanulmánya több nyelvi problémával is foglalkozik. Úgy-szintén a nyelvészet tárgykörébe sorolható Murádin László *A Homoród mentén...* című írása.

A művészetek terén Benkő András tanulmányából csak egy kisebb fejezet kerül be az Antológiába, az *Egyházi zene*. Domonkos János cikke is szerepel a *Csendes éj* keletkezéséről.

Képzőművészeti jellegű anyaggal is találkozhatunk a kiadványban: Jakobovits Miklós *A múzeumokról* című munkája a múzeumi élet megújításának szükségességét taglalja. Lőrincz József *Nagy Imre „fölgengő” fekete-fehérje* című írásában Erdély nagy művészenek munkáit elemzi. Penckőfer János-interjút is közöl a könyv: *A művészetnek szárnyalnia kell* címmel Benkő György festőművésszel beszélget el.

A Székely Útkereső Antológia. 1990–1999 igazi meglepetés és ajándék minden irodalmárnak és nem utolsósorban a sajtó- és irodalomtörténészeknek is.

A Székely Útkereső című folyóirat gyermekirodalmi antológiája

Becsüld a népet!

A Székely Útkereső irodalmi és művelődési folyóirat
gyermekirodalmi antológiája.

Válogatás a folyóirat 1990–1999-es évfolyamaiból.

Válogatta, összeállította és az előszót
írta Brauch Magda.

Székely Útkereső Kiadványok —
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2008

2008-ban újabb kötettel állt nyilvánosság elé a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó. A könyv nem más, mint a *Székely Útkereső* irodalmi és művelődési folyóirat gyermekirodalmi antológiája. Címe: *Becsüld a népet!*, összeállítója és az előszó írója Brauch Magda.

A *Székely Útkereső* folyóirat 1990 áprilisában indult tízéves útjára Székelyudvarhelyen Beke Sándor irányításával. A színvonalas folyóirat hasábjain történelmi, néprajzi, szociális, vallási, irodalomtörténeti, nyelvészeti, zenei, pedagógiai tárgyú írások s nem utolsósorban irodalmi alkotások (versek, elbeszélések, regényrészletek) jelentek meg. Ez utóbbihoz kapcsolható a *Székely Útkereső* gyermekekhez szóló irodalma. E gazdag termésből válogatta össze Brauch Magda a gyermekirodalmi antológiát, melynek szerzői: Benedek Elek, Marton Lili, Nagy Olga, Ráduly János, Csire Gabriella, Papp Attila, Fábíán Imre, László László, Beke Sándor és P. Buzogány Árpád. Benedek Elek *Itthon, Húsvéti ének*, *Búcsú egy vén körtefától* című versei a szülőföld iránti szeretetet tükrözik. *Kis falumtól búcsút vettem* című versében Kisbacont a nagyvárossal hasonlítja össze:

„Ha az utcán át kell mennem,
A hideg is kiráz engem,
S amielőtt nekivágok,
Elmondok egy imádságot.”

Becsüld a népet! című költeményét fiához intézi. *Mióta nagyapó lettem* és az *Üres a ház, üres a fészek...* című gyermekversei unokái iránti szeretetének adnak hangot.

Benedek Elek mondafeldolgozásaiból a *Szent Anna tava*, *A kápolna harangja* és a *Csicser* került be a kötetbe, ám *Édes anyaföldem* című önéletrajzi regénye sem maradhatott ki. Az antológia közzéteszi a mű egyik legérdekesebb részletét.

Igen megkapó Marton Lili *Találkozásom Elek nagyapóval* című memoárja. Egykor a kolozsvári színházban a szerző a nagy mesemondóval találkozott, aki ekképpen bátorította: „azt akarom neked mondani, (...) hogy én te benned készséget látok a meseírásra. Arra biztatlak, bárhová visz a sorsod, mesélj te is a gyerekeknek. (...) Meleg tekintetű, gyönyörű dióbarna szeme olyannak tűnt nekem, mint mesebeli csodalámpája, mely minden utat bevilágít. Kezet szorított velem, mint egy felnőttel. Lehajolt hozzám, megsimogatta a hajamat, megcsókolta kipirult arcomat. Úgy éreztem, bármi is lesz, betartom az ígéreteimet.”

Nagy Olga kiváló esszesorozatot közöl *Mit tanulhattok a mesétől?* címmel. Mégis a legmegragadóbb *Egy gyermekkori emlék* című prózai írása, mely életének egyik sorsdöntő pillanatát ragadja meg: „Talán ezen a sötét éjszakán, míg apám kezét fogtam, értettem meg, hogy tartozom ehhez a néphez. Tartozom ennek a közösségnek azzal, hogy gyönyörű költészetét összegyűjtsem és felmutassam önmagunknak s a világnak: lám, milyen gazdagok vagyunk...” A kiváló pedagógus, író, újságíró így lett egyben neves folklorista is.

Csire Gabriella *Megszólal az aranycsengő* című elbeszélése egy régi karácsony estét ecsetel, melyet szüleinek közösségében töltött: „Nem megmondta, hogy egyedül én hiszek az angyalban? Szint már kibuggyant belőlem: ne ámítsatok többé! Tudok én mindent. Jól tudom, hogy ők maguk az an-

gyalok! De túlságosan örültek mind a ketten. Egyik jobban, mint a másik. Így hát elnapoltam az igazság kimondását.”

A *Felvinci nyár* szintén prózában írt lírai vallomás Csire Gabriella tollából. E műből tudjuk meg, hogyan talált rá a kiváló művésznő nagyapja gyümölcsöskertjében az irodalom világára. Benedek Elek születésének 140. évfordulóján *Szín-arany az ága, levele* címmel közöl megemlékezést. Íme, egy részlet az írásból: „Én csupán a nép mesemondó fia vagyok — mondotta magáról. A mi Elek apónk ő — vallja most széles olvasótábora és minden irodalmi értékre, tiszta forrásból táplálkozó mesére kíváncsi gyermek.”

Az antológiában kortárs költők versei is megjelennek. Ráduly János gyermekek számára írt versei lelket melengető, meghitt irodalmi gyöngyszemek:

„A csillagló csillagfüvet
legelész,
Csillagréten csillagpásztor
heverész...

Csillagmesét hallgatnak a
csillagok,
A csillaghős a mesében
én vagyok.”

(*Csillagvers*)

Papp Attila *Télelő* és *Papírrepülő* című írásai is meghódítják a gyermekolvasót:

„Szél toporog, küszöbünkre
pall magáról friss havat,
mivel nem nyit ajtót senki,
hát nyűszítve elszalad.”

(*Télelő*)

P. Buzogány Árpád rusztikus tárgyú versei, verssorai is elbűvölnek:

„Már ennek a napnak is vége,
ráhúzták a redőnyt az égre.
Még egyet szól ajtómon a csengő
majd este, ha a nyáj megjő.”

Fábián Imre egy állatmesével (*Katalinka férjhez megy*) és két hangulatos költeménnyel szerepel az antológiában:

„Kökénykék fája,
fürjikék háza: csipegetnek-csipegetnek,
mintha én lennék a legfinomabb.
Pedig csak álmodom,
s kinyújtom a karom
kökénykék fájába,
fürjikék házába.”

(*Álmom*)

A már több gyermekvers-kötetet megjelentető Beke Sándor *Elek apó meséje*, *Olivér verse*, *A homokóra*, *A pulyka*, *Előttem a földgömb* és *Ha megáll a falióra* című gyermekverseivel van jelen. Minden költeménye egyaránt megragad, ám talán legszebb, a *Ha megáll a falióra* című gyermekverse:

„Ismét jár a falióra,
Tiki-tiki
ták,

Kakukkol a világ újra,
Tiki-tiki
ták.

Néptelen a világ útja,
Tiki-tiki
ták,

Ha megáll a falióra,
Tiki-tiki
ták.”

László László történész *A nándorfehérvári diadal* című munkájában az 1456 nyarán lejátszódó törökellenes hadviselés csatájáról szól, Hunyadi János hőstettéről. Mivel Nándorfehérvár megvédése a kereszténység győzelme is volt, Calixtus pápa elrendelte, hogy Róma minden templomában meghúzzák a harangot: „S mivel éppen déli 12 óra volt, azt is elrendelte, hogy ezentúl minden délben, minden templomban harangozzanak a törökökön aratott legnagyobb győzelem emlékére”.

A kötet az antológiában szereplő írók életrajzi adataival zárul.

Kritikák, recenziók, beszélgetések a Székely Útkereső hasábjain

Az előszó dicsérete.

Kritikák, recenziók, beszélgetések
a Székely Útkereső hasábjain.

Válogatta, szerkesztette, a kötetben szereplő
írások jegyzékét, a könyvészetet és a Székely Útkereső
repertóriumát összeállította: Beke Sándor.

A bevezető tanulmányt írta P. Buzogány Árpád.

Székely Útkereső Kiadványok —

Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2008

Az élő szó számomra mindennél többet jelent. Ennek tulajdonítható az, hogy *Az előszó dicsérete* című kötetre hamar felfigyeltem. A könyv a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában jelent meg 2008-ban Beke Sándor szerkesztésében és a *Székely Útkereső* című folyóirat hasábjain megjelent kritikákat, recenziókat és beszélgetéseket tartalmazza.

P. Buzogány Árpád átfogó bevezető tanulmánya után 110 oldalon keresztül ismertetőket, könyvkritikákat olvashatunk.

Lőrincz József *Vershódító kalauz* címmel recenzálja Markó Béla *Olvassuk együtt* című, huszonhárom versmagyarázatot tartalmazó kötetét, mely a bukaresti Albatrosz Könyvkiadónál látott napvilágot 1989-ben. Később Lőrincz György *Kiment a fény a szememből* című, az Erdélyi Gondolat Könyvkiadónál megjelent riportkötetét méltatja.

Ugron Levente *Üzenetek a Holnap városából* című recenziójában Fábíán Sándor, Gittai István, Máté Imre, Pataki István, Sall László, Szűcs László és Zudor János verseit tartalmazó antológiát méltatja röviden, igazi felelősségtudattal.

Csomortáni Magdolna két írásával jelentkezik a könyv lapjain. *Közelmúltunk képei* címmel 34 erdélyi író vallomását

tartalmazó kötetet, majd Nagy Olga *Világgá futó szavak* című kiadványát mutatja be.

Horpácsi Sándor *Rémes valóság, Vérbosszú Bácskában, A sátán fattya, Sinistra körzet, A nagy semmi* című recenzióiban Csiki László, Cseres Tibor, Nagy Zoltán Mihály, Bodor Ádám és Balla László köteteit mutatja be színvonalasan, szakavatottan.

Barabás István *Lapszemle — madártávlatból* című írásában levél formában méltatja a *Székely Útkereső* folyóiratot, mely rohanó világunkban nem csak az utat találta meg az olvasó szívéhez, de megjelenése szempontjából is „állja a sarat”.

Ráduly János író, műfordító, folklorista Beke Sándor *Madártemető* című verseskötetét, Nagy Irén verseskötetét, Elek Apó *Cimborája* című antológiát, Nagy Olga cigány barátairól írt *Barangolásaim varázslatos tájban* című alkotását hozza olvasóközelsébe. Ráduly nem feledkezik meg a *Székely Útkereső Antológia* című kötetéről, Komoróczy György *Magyar szavaink nyomában* című nyelvművelő kiadványáról, Cseke Péter *Korfordulás újesztendő* című szociológiai könyvéről sem. Nagy Olga esszékötete után Beke Sándor *Védtelen évek* című verseskötetét elemzi, majd Jancsik Andor — id. Binder Pál *És élni kellett tovább* című emlékirataival és Nagy Olga memoárjával folytatja a könyvek ismertetését. Ábrahám János regényének ismertetését (*Picula*) Beke Sándor verseskötetének bemutatása (*Téged kereslek*) követi a sorban, majd Kercsó Attila és Kristó Tibor egy-egy könyvét elemzi.

Ábrahám János az istenkereső Beke Sándort méltatja, Németh Júlia az ötéves Erdélyi Gondolat Könyvkiadót köszönti meleg szavakkal, míg Csire Gabriella a Székely Útkereső Kiadványokról ír.

Végül Széki Barnabás ír Simon Attila *Átila* című Pallas-Akadémia Könyvkiadónál 1997-ben megjelent verseskötetéről kritikus-drasztikus, figyelemfelkeltő módon.

A kötet második részében interjúkat olvashatunk szintén neves alkotóink tollából. Cseke Gábor *A kiadó hírnevéhez méltón* című beszélgetésben H. Szabó Gyulát, a Kriterion

Könyvkiadó igazgatóját szólaltatja meg a kiadó munkájáról, alkotóiról, megújulásáról, alapelveiről, célkitűzéseiről.

Budaházi Emese Udvari Gáborral, a Budapesti Felsőfokú Újságíró Szaktanfolyam vezetőjével beszélget munkájáról, az újságírók képzéséről.

Róth András Lajos *„Nemzetiségünk jövőjéről akar szólni a következő hónapok és évek Korunkja”* címmel Kántor Lajost, a *Korunk* főszerkesztőjét kapja mikrofonvégre, kikérdezve őt a *Korunk* megmaradásáról, ideológiájáról, szakprofiljáról, a folyóirat szerzőiről, kiadásáról, terjesztéséről.

Komoróczy György interjúi következnek a kötetben. Elsőként *Lehet vagy nem lehet?* címmel rendhagyó beszélgetést jegyez le Cseke Péterrel írói, újságírói munkásságáról, közösségépítő tevékenységéről, majd Cseke Gáborral beszélget családjáról, publicisztikai, kritikai írásairól, verseiről, regényeiről, riportjairól, könyv- és lapszerkesztői munkásságáról. Kozma Máriát a rendszerváltásról, könyveiről, példaképeiről és a Pallas-Akadémia Könyvkiadó tevékenységéről faggatja, melynek a riportalany vezető beosztású szerkesztője is. *Egy rendhagyó pálya története* címmel Nagy Olgát interjúolja meg pályafutásának kezdeteiről, pedagógusi, újságírói, írói, tudományos kutatói szakágazatairól. Végül Ráduly János a riportalany, akit gyermekkoráról, ifjúságáról, pedagógusi, irodalomszervezői, néprajzkutató tevékenységéről, írói, műfordítói és tudományos munkájáról kérdezi.

Az éлőszó dicsérete című értékes sajtótörténeti munkát szívesen ajánlom az irodalomtörténészeknek, de minden olvasó figyelmébe is.

A Székely Útkereső Kiadványok Antológiája

Magyar, székely és csángó örökség.

A Székely Útkereső Kiadványok
Antológiája. 1991–2006.

Összeállította, szerkesztette, az előhangot
és az útmutatót írta, a sajtóvisshang
személyvényeit válogatta Beke Sándor.

Az antológiáról és a sajtóvisshangról szóló
tanulmányt írta Brauch Magda.

Székely Útkereső Kiadványok —
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2008

2008-ban *Magyar, székely és csángó örökség* címmel látott napvilágot a Székely Útkereső Kiadványok antológiája, mely 15 éves kiadói termést (1991–2006) foglal magába. Az antológia a Székely Útkereső Kiadványok és az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó közös kiadásában látott napvilágot Székelyudvarhelyen, 2008-ban. A könyv első lapjain Beke Sándor *Ahogy an elindultunk* címmel közöl vallomást a Székely Útkereső Kiadványok keletkezéséről.

Dr. Brauch Magda *A Székely Útkereső Kiadványok 15 évet átfogó antológiája* címmel közöl bevezető tanulmányt. E tanulmányból megtudhatjuk, hogy a *Székely Útkereső* című folyóirat Székelyudvarhelyen 1990 áprilisában indult útjára. Irányítója Beke Sándor költő, irodalomszervező, újságíró, könyvkiadó. A folyóirat bár kezdetben elsősorban a székely etnikum történetével, néprajzával, kultúrájával foglalkozik, hamar túllép a „székelycentrikusságon”. Hasábjain megtalálhatók erdélyi, sőt az anyaországban vagy annak határain túl, más tájakon élő tollforgatóknak, a magyarság sorsdöntő kérdéseiről szóló írásai is.

A munkatársak írásai és közlési kényszere szétfeszítette a többnyire 12 oldalon, eleinte havonta, később két-

háromhavonta megjelenő lap kereteit. Ezért döntött a szerkesztőség úgy, hogy a nagyobb lélegzetű munkákat kis kiadványokban, a Székely Útkereső Kiadványok sorozatban jelenteti meg.

A kötetben megjelent kiadványokat nem kronologikusan szerepelteti a szerkesztő. Az antológia első kiadványaként a *Jézus, áldd meg Erdély földjét* című himnuszgyűjtemény olvasható. Válogatója és szerkesztője Beke Sándor. Beke György erdélyi származású író bevezetője után Kölcsey Ferenc *Hymnusa*, majd Vörösmarty Mihály *Szózata* található. Az *Isten hazánkért* című költeményt a 18. századi *Boldogasszony anyánk* című néphimnusz, majd a *Szent István királyhoz* című alkotás követi. A református magyarság híres imádsága, a 90. zsoltár után a *Csíksomlyói Mária-síralom*, majd a *Székely Himnusz* különféle változatai következnek. A sort végül a Petrás Ince János gyűjtéséből származó *Csángó himnusz* zárja.

Gábor Dénes *Gondolatok a Székely Himnuszról* című kiadványa következik. A szerző tanulmányának bevezető részében a himnusz fogalmáról, a szó lexikoni meghatározásáról és a himnuszok fajtáiról beszél, majd ismerteti a Székely Himnusz keletkezésének körülményeit. Végül értékes dokumentumokra hivatkozva kutatja a himnusz utóéletét, értékelését. Megtudhatjuk azt is, hogy lefordították román nyelvre is, tolmácsolója Román Viktor szobrászművész. A szövegszerző Csanády György hamvait pedig hazahozta szülővárosába és 1980-ban „félve rejtve” helyezték el urnáját a református temetőben.

Ugyancsak értékes történelmi tanulmány Bán Anna *Erdély és a székely székek címerei* című kiadvány. Megismerhetjük Erdély címerét, valamint a székely székek története után Aranyosszék, Csík-Gyergyó-Kászonszék, Háromszék, Maros-szék, Udvarhelyszék címereit.

A „legnagyobb székely”, Orbán Balázs remekművének A *Székelyföld leírása* című, történelmi, régészeti szempontból máig utolérhetetlen munkájának jelentőségét, sajtóvisszhangját foglalja össze Róth András Lajos *Orbán Balázs* —

korok tükrében című összeállítása. Róth András Lajos mintegy húsz véleményt idéz a mű értékeléséről, a sajtóvisszhangot már a megjelenés évétől nyomon követi. Részleteket közöl Kelemen Lajos, Bányai János, Szentmártoni Kálmán, Kós Károly, Sütő András, Benkő Samu, Lászlóffy Aladár és más neves alkotók tollából.

A *Csíksomlyó, a Székelyföld Rómája* című kötet összeállítója P. Buzogány Árpád. Márton Áron „*Európa a halálos bűn állapotában van*” című pünkösdvasárnapi beszéde után Boldizsár Dénes *A csíksomlyói pünkösdí búcsú eredete* című rövid írása olvasható. Kovács Sándor a csíksomlyói katolikus egyház történetéről értekezik, P. Boros Fortunát OFM a csíksomlyói kegyszobor történetébe nyújt betekintést. Tankó Gyula *Gyimesiek a pünkösdí búcsún* című munkája értékes, átfogó egyháztörténeti tanulmány.

A *Csángók* című kis kiadvány három neves szerző munkája. Szócs János a moldvai csángó magyarok történelmi múltját taglalja, Tankó Gyula a gyimesi csángók származástudatáról beszél, a harmadik szerző, Ferenczi Géza a hétfalusi csángók történetéről értekezik.

Szintén a történelmi múltat hozza elénk Ráduly János író, folklorista kiváló munkája. Munkájának címe: *Nemzeti kincsünk: a rovásírás*. Ebből megismerhetjük a rovásírásról szóló régi feljegyzéseket, Kézai Simon, Kálti Márk és Thuroczy János krónikáiból. Megtudhatjuk, hogy kétféle rovásírás létezik: metszett illetve vésett. A tanulmány a rovásíráslélőhelyek megnevezésével, felsorolásával is foglalkozik, kezdve a honfoglaláskori Kalocsa környéki emlékekkel, melyet csontlemezre véstek. Végül számba veszi az erdélyi feliratos vésett emléktárgyat egészen: 34 feliratos emléket sorol fel, lelőhelyek szerint.

Kovács Piroska *Örökségünk: a székelykapu* című tanulmányának alcíme: Útravaló a kapunézéshez. A kötet a néphagyományok őrzőihez s a Székelyföldre látogató turistákhoz szól. Miután meghatározza a székelykapu fogalmát, úgy beszél róla, mint a székelység szimbólumáról. Továbbá

részletezi a kapuk szerkezeti felépítését, azok állandó jegyeit s a tájegységek közti különbségeket.

Kisgyörgy Imre *Kopjafák — régen és ma* című kis könyve a kopjafák fogalmáról, használatáról, jelképrendszeréről nyújt átfogó képet az olvasó számára.

Történeti írás István Lajos *A korondi aragonitbánya története* című munka. A kismonográfia Korond földrajzi elhelyezkedését, történelmi múltját tárja elénk, majd betekintést nyújt a természet műhelyébe. Bemutatja, hogyan keletkezik a „székely drágakő”, az aragonit. A 20. századi eleji udvarhelyi sajtótermékekből kiemelt szemelvényekkel igazolja a téma iránti érdeklődést.

Barabás László *Karácsonytól Pünkösdig* című néprajzi tanulmánya a különféle marosszéki népszokásokról nyújt képet. Tankó Gyula *Gyimesi csángó népszokások* című műve a csángók különböző alkalmakhoz kötődő szokásait ecseteli. Ugyancsak néprajzi jellegű István Lajos *Babonás népi gyógyítások Korondon* című gyűjtése. A munka az igézés, a szemmel verés, az ijedtség, a ráolvasás elleni népi gyógy módokat tárgyalja.

A szépirodalom is helyet kap az antológiában. Vass László Levente fiatalon elhunyt költő posztumusz kötetével találkozhatunk itt. Címe: *Egyedül az éjszakában*. A Szócs Géza előszavával ellátott könyvecske a tragikus sorsú költő legszebb, leglíraibb verseit tartalmazza.

Dr. Brauch Magda *Téged kereslek* című esszékötete Beke Sándor istenes költészetét elemzi a szerzőre jellemző tárgyilagossággal, pontossággal. Beke Sándor szerkesztői, könyvkiadói, irodalomszervezői tevékenységének bemutatása után a szerző istenhitének eredete, istenkeresése, sok-sok kéteyenek legyőzése áll előttünk számtalan példával szemléltetve.

Szépirodalmi vonatkozású Nagy Olga tanulmánysorozata is, a *Hamupipőke igazsága avagy Mit tanulhattok a mesétől?* A kötet látszólag a gyermekeket célozza meg, ám magas színvonala ennek ellentmondani látszik.

Rendkívül értékes munka P. Buzogány Árpád *Volt szereőtöm tizenhárom* című gyűjteménye, mely kőrispataki népdalo-

kat tartalmaz. Itt egyaránt helyet kapnak lakodalmi és táncdalok, munkadalok, szerelmi dalok, bordalok és mulatósnóták, panaszdalok, kesergők és katonadalok.

Gálfalvi Gábor *Székelykeresztúr környéki lakodalmi népköltészet* című gyűjtése hasonlatos az előbb említetthez. A rangos gyűjtemény a különböző ünnepi alkalmakhoz kötődő népköltészeti alkotásokat örökíti meg.

Kész Csaba Levente *Krokodilok a Küküllőben* című gyűjteménye székely vicceket, anekdotákat és igaz történeteket tartalmaz, míg P. Buzogány Árpád *Kicsi számár, nagy számár* című munkája úgyszintén. Mindkét munka a csavarintós székely észjárás, az ellenállhatatlan székely humor rögzítője.

Rövid függelék után Dr. Brauch Magda a Székely Útkereső Kiadványok sajtóvisszhangjáról értekezik. A sajtóvisszhangban szereplő lapok, folyóiratok és kiadók listájából csupán néhányat említenék: *A Hét* (Bukarest), *Erdélyi Múzeum Egyesület* (Kolozsvár), *Háromszék* (Sepsiszentgyörgy), *Népúj-ság* (Marosvásárhely), *Szövétnek* (Arad), *Teleki László Alapítvány* (Budapest).

Műfordítások

**Mikor pihen a század
avagy
a hetvenes-nyolcvanas évek
legszebb román versei
Beke Sándor tolmácsolásában**

Beke Sándor:
Mikor pihen a század.
Műfordítások román költők verseiből.
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2019

Mikor középiskolás koromban műfordítói tevékenységemet elkezdtem, értetlenül szembesültem Kosztolányi Dezső műfordítás-elméletével: verset írni annyit jelent, mint „táncolni”, „műfordítani mégis annyi, mint gúzsba kötöten táncolni”. Akkor, kezdetben arra gondoltam, hogy a hiteles műfordítás a tartalom mellett vissza kell hogy adja az eredeti költemény formáját is. Később már gyakorló műfordítóként döbbentem rá, hogy sokkal többről van szó: a műfordítónak bele kell bújni „a költő bőrébe” (Vasile Dan), teljesen azonosulnia kell a költő gondolat- és érzésvilágával.

Ez a művészi aktus rendkívül jól sikerült Beke Sándor székelyudvarhelyi költőnek, akiről hirtelen az olvasó azt hinné, hogy a 2019-ben megjelenő *Mikor pihen a század* című műfordításkötetének megjelenésekor új műfordítót avatunk Erdélyben. De nem. Beke Sándor műfordítóként már a '80-as években jelentkezett az akkori napi- és hetilapok, folyóiratok (*Ifjúmunkás, Brassói Lapok, Korunk* stb.) irodalmi rovataiban: kezdetben a '70-es, '80-as évek román költőinek a verseit, később romániai magyar költők költeményeit is tolmácsolta kimagasló román irodalmi kiadványokban (*Steaua, Transilvania, Almanahul Asociației Scriitorilor* — Cluj, *Tribuna, Interval*). Az idők során műfordítói tevékenységéről több interjút is közöltek Bekével a *Brassói Lapokban*, *Hargitában* és *Udvar-*

*helyi Híradó*ban, ahol a székelyudvarhelyi alkotó őszintén vallott az átköltésről, az idegen nyelven írt művek átélésének mikéntjéről, magáról a műfordítás „mesterségéről”.

Beke Sándornak *Mikor pihen a század. Műfordítások román költők verseiből* című kötetében a műfordítások szinte ikertestvérei a román alapszövegeknek. De kikről is van szó, kiknek az átköltött versei szerepelnek voltaképpen ebben az értékes, rendkívül változatos műfordítás-gyűjteményben, melyeket én személy szerint, talán szubjektív módon, a hetvenes-nyolcvanas évek legszebb román verseinek tartok? Olyan neves román alkotókkal találkozunk a könyv lapjain, mint Horia Bădescu, Maria Banuş, Ana Blandiana, Mariana Bojan, Nina Cassian, Virgil Cărianopol, Mircea Cărtărescu, Gabriel Cojocaru, Ioana Crăciunescu, Daniela Crăsnaru, Ion Cristofor, Vasile Dan, Simion Dascălu, Mircea Dinescu, Victor Felea, Magdalena Ghica, Sorin Grecu, Petru M. Haş, Florin Iaru, Vasile Igna, Ştefan Ioanid, Dumitru M. Ion, Ion Iovan, Eugen Jebeleanu, Mariana Marin, Angela Marinescu, Virgil Mihai, Ion Mircea, Ion Mureşan, Viorel Mureşan, Alexandru Muşina, Gabriela Negreanu, Marta Petreu, Adrian Popescu, Alice Violeta Popescu, Dumitru Radu Popescu, Nicolae Prelipceanu, Aurel Rău, Nichita Stănescu, Nicolae Stoie, Lucian Vasiliu, Dan Verona, George Vrânceanu.

Nő lévén mindig előszeretettel és érdeklődéssel olvasom a mindenkori „asszonylírát”. Ana Blandiana *Reflexul sensurilor* című verseskötetét 2007-ben fordítottam magyarra. Beke Sándor műfordításkötetében külön élmény volt számomra elolvasni a kortárs román költészet fejedelemasszonyának, Ana Blandianának lírai gyöngyszemét, a *Hon* című verset. A közismert alkotás Beke tolmácsolásában művészien adja vissza az eredeti vers szépségét, hangulatát:

„Benned nem vágyom senkire,
Örököld
Álmába lenyugvó föld,
S idegen vagyok, ha átlépem
Fáradt fűrtjeid határát.

Álmaimban is a te nyelvedet beszélem,
S meséket is csupán neked mondok el,
Mulandó paradicsom,
Mulandó gazdám.
Kint sűrű köd van
És hideg,
A szárguldó időben
Lassan este lesz,
De milyen jó és meleg az a hely,
Ahol egymás otthona vagyunk.”

Maria Banuş (1914–1999) *Találkozás, azután* című versének világa Beke fordításában szó szerint megrendítette a lelkeket:

„— Apja kislánya, mi van kacsóidon?

— Vér van, édesapám. Játszottam.
Megöltek. Öltem.

— Milyen csúnya játék.”

A mű tragikuma remekül rajzolódik ki a fordításban. Beke tudja, érzi, mi rejlik a sorokban és a sorok mögött. Ennek köszönhető az, hogy minden versátültetése egy-egy kis remekké terebélyesedik.

A kötetben Nina Cassian (1924–2014) a másik költőnő, akinek verseire felfigyeltem. *Repetitio* című költeménye páratlan érzékenységgel szólal meg magyar nyelven:

„Egy fűszál,
egy megfeszült fűszál,
egy merev fűszál, akár egy szempilla,
egy fűszál bejárja a földet
pusztaságát megédesítve,
egy fűszál megszámolja évszakaimat,
egyenként,

négyesével,
és várja, hogy lassan
egy fűszál legyek, egy fűszál.”

A fordításban érezhető Beke Sándor szeretete az alapszöveg iránt. A lélek segítségével, közbenjárásával végzett átköltései minden körülmények között meghozták és meg hozzák átültetéseinek gyümölcset.

Továbbá örömmel olvastam a kötetben Eugen Jebeleanu (1911–1991) költeményeit is. A Herder-díjas költő *Surisul Hiroshimei* (Hirosima mosolya) című háborúellenes, humanus üzenettel telített elbeszélő költeményéből 2000-ben lefordítottam néhány fejezetet. E nagy költemény szerzőjét úgy tartom számon, mint a XX. század egyik legnagyobb költő-egyéniségét. Egyébként Jebeleanunak nemcsak a költeményei, hanem a magyar irodalomból végzett fordításai is utolérhetetlenek. Nem véletlen az a tény, hogy halála hírére még a Kossuth Rádió is közölte. Ezért örültem annyira, amikor Beke antológiájában ismét találkoztam ezzel a zseniális költővel. *Bizonytalanság* és *Lecke* című versei kitűnő átköltések: az élet és a halál páratlan lírai kivitelezésben jelennek meg bennük, s ez is a tehetséges műfordító érdeme.

„Viselt bakancs a testem.
„Mintha még tartana” — suttogom.
Átmegyek az esőtől ringatott erdőn,
S az esőtől átázik bakancsom.”

(*Bizonytalanság*)

„Meg kell tanulnom, hogy kell meghalni,
mert élni az ember tudja, miként kell,
meg kell tanulnom az énekbe eltűnő madaraktól,
a rózsába lecsúszó égtől,
s a pataktól, mely gondtalanul elvész
a halak pénzein.”

(*Lecke*)

Mircea Dinescu is nemzetközi hírnévnek örvendő költő. Közéleti tárgyú verse sokat mondó a mai álszent, köpönyөг-forgató világunkban:

„Lyuk tátong a padlóban:
se nem kapitalista, se nem kommunista,
egy pártmentes lyuk.
Annyira áttetsző,
hogy tagja lehetne az Akadémiának.
Annyira erényes,
hogy feleségül venném.
Ha nem gyötörne az a gondolat,
hogy a végén
megcsal egy egérrel.”

(A kételkedő vőlegény)

Aradi lévén külön örömömre szolgált, hogy szülővárosom két jeles szerzőjére is rátaláltam Beke műfordítás-könyvében. Az egyik Vasile Dan, az aradi írószövetség fiók elnöke, a másik Petru M. Haş költő, publicista. Mindkét költőhöz erős érzelmi szálak fűznek, ezért is érdeklődően vettem kezembe munkáikat. Utóbbinak meghatott magyarul is hiteles és szép lírai vallomása:

„Mióta egy őszben meghaltak a költők
a parkban a lantok egymagukban
sírnak a fákön
a harmaton túl
te is úgy zokogj majd mint egy elfelejtett
lant.

Lehet havazni fog
lehet hullni fog az eső
egem végigvonul a faágakon
a vizes leveleken
tehozzád.”

(* *)*

Beke Sándor kitűnő műfordító, erős stilisztikai érzékkel rendelkezik, rendkívüli tehetséggel bújik bele a forrásnyelv szövegébe, így élve át azokat a költői lelkiállapotokat, melyeknek mindig megtalálja a legodaillóbb szót, kifejezést, az eredeti műhöz hasonlóan magas művészi színvonalra emeli a célnyelvben a magyar szöveget.

A lexikoni meghatározás szerint a műfordítás „szépirodalmi művek áttétele egy nyelvből a másikba. Az ily fordítás már céljánál fogva sem törekedhetik másra, mint hogy a fordított mű ugyanazt a hatást tegye, azt a gyönyörérzetet keltse, amit az eredeti. Ebből következik, hogy költőt csak költő, lírai költőt csak lírai költő, gazdag képzeletű költőt szintén gazdag fantáziájú költő fordíthat méltóképp, s általán a kongenialitás a költő és a fordító közt szükséges előfeltétel.”

Beke műfordításkötetének a címe is beszélő: *Mikor pihen a század*. A lélek színeiben tündöklő kötet az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában jelent meg Székelyudvarhelyen, 2019-ben.

**Az ősz evangéliuma —
két műfordító,
Beke Sándor és Ráduly János
„ajándéka”**

Beke Sándor — Ráduly János:
Az ősz evangéliuma.
Versfordítások a román költészetből.
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2019

Miközben Beke Sándor — Ráduly János: *Az ősz evangéliuma. Versfordítások a román költészetből* című, 2019-ben, az Erdélyi Gondolat Könyvkiadónál megjelent reprezentatív és elegáns kivitelezésű könyvet lapozgatom, hirtelen eszembe jut a Helikon Könyvkiadó gondozásában napvilágot látott Liliput-kötet, Mihai Eminescu: *Luceafărul — Der Abendstern — Az Estcsillag* című kiadvány, melynek előszavában Nicolae Balotă „közlekedő edényeknek” nevezi a műfordításokat, a műfordítókat pedig kulcs-, illetve hid-embereknek, akik önmagukat saját lelkükben más költői lelkek eszme- és érzésvilágát tükröző énünket állítják összekötőként a különböző világirodalmi rangra áhító nemzeti irodalmak közé.

Ilyen „közlekedő edényeket” gyártott Ráduly János is, aki az adys megfogalmazású „Dunának, Oltnak egy a hangja” eszméjében a két sokat szenvedett nemzetet — a magyarokat és a románokat — közelebb hozhatja egymáshoz. Köztudott tény, hogy Ráduly János költő, író, nyelvész, rovásírás-kutató, az erdélyi román–magyar fordítás egyik karizmatikus egyénisége. Műfordítói munkásságát díjjal jutalmazták: 2000-ben díjat vett át Mihai Eminescu költeményeinek tolmácsolásáért. A *150 éve született Mihai Eminescu Emlékdíjat* és a hozzá tartozó *Oklevelet* az akkori államelnök, Emil Constantinescu és Ion Caramitru, kulturális miniszter írta alá. Az elismerés önmagáért beszél, hiszen Eminescu egyike a legnehezebben fordítható román költőknek. S mivel napjainkban nagyon

kevesen tolmácsolják Eminescu verseit (mai műfordítóink elsősorban a jelenkori és kortárs költők átültetésére szakosodtak), rendkívüli érdeklődéssel vettem kezembe a Beke Sándor — Ráduly János *Az ősz evangéliuma* című közös kötetből Ráduly Eminescu-fordításait. Hamar kiderült: az *Eminescu-Emlékdíj* és az *Oklevél* méltó helyre került. Fordításaiban Ráduly csodálatosan adja vissza a ritmust, a szótagszámot, a rímeket, még a versek hangulatát is.

Eminescu *A tó* című versének átültetése önkéntelenül Áprily Lajos versfordítását juttatta eszembe. Az összehasonlítás kedvéért idézem mindkét fordítást:

„Erdei tó kéklő vizén
Sárga tavirózsák úsznak.
Fehér hullámokat vetve
Ringatózik a kis csónak.”

(Ráduly János fordítása)

„Erdőn sárga vizirózsák
nyílnak kék vizén a tónak,
fehér fényű gyűrűzések
sűrűjében ring a csónak.”

(Áprily Lajos fordítása)

A nagy román költőóriás *Mikor jössz már* című gyöngyszemének kellemes hangzása, zeneisége szinte Franyó Zoltán versfordításával vetekszik:

„Látod, a fecske útra kél,
Pereg a diófalevél,
Deres a szőlő, a határ —
Mikor jössz már, mikor jössz már?”

(Ráduly János fordítása)

„Már útra kelt a fecske mind,
Diólevél pereg le mind,
Dér ül a szőlődomb hegyén, —
Oh mért, mért nem jössz felém?”

(*Franyó Zoltán fordítása*)

Ráduly remekül tolmácsolta továbbá Tudor Arghezi, Veronica Porumbacu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Gheorghe Tomozei és Ana Blandiana fontosabb és kevésbé ismert alkotásait is. Tőlük is egy-egy idézettel szemléltetem a Kibéden élő műfordító különösen szép átültetéseit:

„Cinke, cinke, szép madár,
Mért nem jössz hozzánk is már?
Kószálsz az idegen fákon,
S a szomszédoknál tanyázol.
Nálunk is volt két szép fecske,
Továtűntek messze-messze.
Tornácom mért mostoha,
Nem bántottalak soha,
De álmatlan éjeken
Várok reád szüntelen,
Fényes nappal, nyáron át,
Halljam csengő muzsikád.”

(Tudor Arghezi: *Cinege*)

„Veréb ugrál
a ház cserepein —

egyik évszázadból a másikba.”

(Veronica Porumbacu: *Pillanat*)

„Fönt az égen, ék alakban
Darvak szállnak,
Paraszt-szonettek.”

(Marin Sorescu: *Ék alakban*)

„...S megtörténik,
hogy a búzabirodalomban,
a kenyér palotája mellett
nyomorult, éhező falu vagyok.”

(Gheorghe Tomozei: *Állapot*)

„Fönn a hegyen, felhők között bujkál a ház,
El-eltűnik, aztán újra megjelenik.
Ki takarja gyáva pajzsok közé folyton,
Majd elhagyja hirtelen?

Martalékul ki dobja a szemünk elé,
S ki áldozza neki föl tekintetünk?
Megbabonázottak vagyunk, kétes isten
Könnye játszadoz velünk.

Vagy talán egy más életből kísért felénk,
Képzeltetés csak, rejtelem?
Élünk tovább, s azért élünk, hogy láthassuk,
Ott van a ház a hegyen...”

(Ana Blandiana: *Fönn a hegyen*)

Ráduly Nichita Stănescu-fordítása különösen megragadta
figyelmemet, megkapó:

„Megkoszorúzzuk a csontokat
a testek nimbuszával.
Ez az elsőszülöttet illeti meg.

A másodiknak nem marad egyéb,
csak a lélek ideges
hullámozása.”

(Nichita Stănescu: *Káin és Ábel*)

Ráduly János e kötetben szereplő gyűjteményének a címe:
A virág álma.

*

Az *ősz evangéliuma* című könyv második része Beke Sándor fordításaival folytatódik. Az összeállítás címe: *Mikor pihen a század*. A tolmácsolt szerzők: Virgil Carianopol, Eugen Jebeleanu, Maria Banuş, Nina Cassian, Aurel Rău, Nichita Stănescu, Dumitru Radu Popescu, Ion Iovan, Nicolae Stoie, Nicolae Prelipceanu, Horia Bădescu, Vasile Igna, Adrian Popescu, Dan Verona, Gabriela Negreanu, Virgil Mihaiu, Ion Cristofor, Lucian Vasiliu, Ion Mureşan, Marta Petreu, Mircea Cărtărescu, Florin Iaru, Mircea Dinescu.

Beke Sándor Virgil Carianopol költeményeit is rendkívül gördülékenyen tolmácsolta, a műfordító mintegy versenyre kelve az eredeti szöveg szépségével. Méltó példaként ékeskedik a kötetben Carianopol *Emlékszel-e, az erdő utánunk kiabált?* című verse:

„emlékszel-e, az erdő utánunk kiabált?
emlékszel-e a darvak lámparepülésére?
emlékszel-e, mikor a párnákról leráztad az álmokat?
emlékszel-e, mikor a város megmutatta mellét,
akár egy sebet?
emlékszel-e arra a havazásra egy orosz énekben?
emlékszel-e, mikor a remények úgy robbantak fel,
akár hidak a levegőben?
emlékszel-e a más századba kinyílt ajtókra?
emlékszel-e arra a tavaszra, mely a kardját
szívünkbe szúrta?

szerelmem, hol vannak azok a fák,
amelyeknek dojnái vállainkra borulnak?
vajon milyen kezek törlik majd le a port
ennek a költeménynek a padjáról?”

Nina Cassian költeményének mélysége által bűvöli el az olvasót:

„Állva utaztam
és mégis, senki föl nem ajánlotta helyét nekem,
pedig legalább ezer évvel voltam öregebb, mint ők,
és egyszerre három betegség jelét
is láthatták rajtam:
a Gógót, az Egyedüllétet és a Művészetet.”

(Helyátadás öregeknek és betegeknek)

Aurel Rău édesapját idéző költeménye páratlanul szép alkotás. A szeretettel, gyöngédséggel ábrázolt szülő remek művészi köntösben jelenik meg, s ezt a megjelenítést a műfordítás is tökéletesen tükrözi. A vers formája is az alapszöveg tükörképe:

„Apám még földet szánt.
Juhokat tenyész, s felmegy a késő éjszakába
az égbe, az ágak közé, hogy leszüretelje
a dér ütötte almákat. Fát vág a téli erdőben
és látja a nyugodt léptű medvéket, őzeket
és szarvasokat.
S ha néha hazatérek,
Sokáig
 mellettem ül
 a csendben
 előkelőn
és mintha idegen.”

(Megoldás)

Mircea Dinescu, közismert költőnk, filozofikus költeményével ragad meg, amúgy maga a vers kitűnő tolmácsolás!

„Ostoba ábránd:
Falakkal körülvenni magad
És egyszerre csak azt érezd,
Hogy szabad vagy.”

(Falak)

Megkapó továbbá Nichita Stănescu imádsága és Nicolae Prelipceanu *Novemberi csónak* című verse.

„Bocsáss meg és segíts
és töröld le a szemem
és fordítsd el arcom
a dolgok láthatatlan kezdete felé.

Bocsáss meg és segíts
és mosd meg a szívemet
és a gőzt a lelkemből
töltsd ujjaid közé.

Bocsáss meg és segíts
és fordítsd le rólam
legújabb testemet
mely szétzúzza régi termetem.

Bocsáss meg és segíts
És emeld le rólam
Azt a fekete angyalt
Mely elszenvedte e jellemet.”

(Nichita Stănescu: *Az ima*)

„Nem történt semmi azon a szomorú vasárnapon
Mint abban a novemberi csónakon
melybe beleültünk

el akarom felejteni a város utcáit
kitárt szemekkel
csak te vagy a végtelenben

távolodik a csónak
vitorlák helyett
lelkeinkkel”

(Nicolae Prelipceanu: *Novemberi csónak*)

Beke fordításában egy-egy költemény igazi remek. Ilyen például Vasile Igna *Tavaszi eső*, Adrian Popescu *Ne kiálts!* és nem utolsósorban Dan Verona költeménye, mely a vers-összeállítás címadója is egyben (*Mikor pihen a század*).

Beke Sándor nagy lelki érzékenységgel ülteti magyarrá tehetséges román költőink alkotásait. Klasszikus példa erre Mircea Cărtărescu *Mikor szükséged van szeretetre* című versének magyar változata. Az írásmű hitelesen ábrázolja a szeretet hiányát a mai gyarló, esendő emberi lélekben. Íme egy idézet a költeményből:

„mikor szeretetre van szükséged, nem viszonznak
szeretetet.
mikor szeretned kellene, nem vagy szeretve.
mikor egyedül vagy, nem tudsz megszabadulni az
egyedülléttől.
mikor boldogtalan vagy, nincs értelme, hogy kimondd
magadból.”

Beke Sándor és Ráduly János közös műfordításkötete, mely *Az ős évangeliuma* címet viseli, példátlan munka. A kötet az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó gondozásában látott napvilágot 2019-ben. A könyv kivitelezése csodálatos, a könyvborítón a romantikus őszi színekben pompázó illusztráció is felhívja magára a figyelmet.

Beke Sándor, Fülöp Lajos és Ráduly János virágálma

**Beke Sándor — Fülöp Lajos — Ráduly János:
A virág álma.**

Versfordítások angol, német, francia, latin,
olasz, cseh, orosz és román költők verseiből.
Erdélyi Toll — Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2019

2019 elején új és igen értékes műfordításkötetet tudhat magáénak az erdélyi műfordítás-irodalom. Ezúttal „háromszerzős” tolmácsolók tettek asztalra egy olyan értékes munkát, mely az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó és az Erdélyi Toll közös kiadásában jelent meg Székelyudvarhelyen. Nemhiába ez a közös kiadási vállalkozás, hiszen Beke Sándor — Fülöp Lajos — Ráduly János *A virág álma. Versfordítások angol, német, francia, latin, olasz, cseh, orosz és román költők verseiből* című kötet anyaga válogatott műfordítások az *Erdélyi Toll* irodalmi és művelődési folyóirat X. évfolyamából. A műfordítás-gyűjteményt válogatta, összeállította és szerkesztette a folyóirat főszerkesztője, Beke Sándor. A kiadvány az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó *Műzsák ajándéka* című sorozatában látott napvilágot.

Személyes meggyőződésemből és tapasztalatomból fakadóan jelzem, hogy egy jó műfordítás-gyűjtemény, antológia sikere a kiválasztott szerzőkön és természetesen a jó és sikeres átültetésen múlik. Műfordítóként írom: igazán jó fordítást csak érett, kimagasló értékű alkotásból lehet „csiholni”, létrehozni.

A virág álma című kötet mindkét sikertényezőnek eleget tesz: a világirodalmi-európai szintű költők szelektálásának és a kötet három tehetséges műfordítójának, Beke Sándornak, Fülöp Lajosnak és Ráduly Jánosnak az átköltési munkájának.

*

A könyv első része Fülöp Lajos elismert magyarországi nyelvész, stilisztá, szociolingvisztá, folklórral és tudománytörténettel foglalkozó nyugalmazott professzor világirodalmi klasszikusainak a tolmácsolásával nyit. Műfordításai között olyan halhatatlan nevekkal találkozunk, mint William Shakespeare, Percy Bysshe Shelley, William Butler Yeats, Johann Wolfgang Goethe, Heinrich Heine, Friedrich Nietzsche, Rainer Maria Rilke, François Villon, Janus Pannoniusz, Assisi Szent Ferenc, Giosuè Carducci, Vladimir Holan, Szergej Jeszenyin.

Személyes tapasztalatból tudom, hogy a szonett-fordítás és általában a kötött formájú versek átültetése nagy szakmai kihívás. Fülöp Lajos mégis csodálatos könnyedséggel szólaltatta meg magyar nyelven Shakespeare 75. szonettjét:

„Olyan vagy, mint az éltető kenyér,
S szikkadt földnek a tavaszi vízár;
Az elmém érted győtrelemben él,
Mint a fősvény, az örök pénzsóvár;
Csupa öröm, boldogság a részem,
Néha meg a féltékenység csigáz;
Kívánom, csak hozzám kötődj szépen,
Majd dicsekszem, csodáljon a világ;
A szépséged betölti lelkemet,
Egy pillantásodtól elolvadok;
És más örömet nem is keresek,
Csak amit adtál, és még adhatol.
Gazdag szegényen, szegény gazdagon,
Csordultig vagyok, s mégis szomjazom.”

Johann Wolfgang Goethe a világirodalom egyik legelismerőbb alakja. Nem véletlenül, hogy a *Vándor éji dala* című lírai gyöngyszeme annyszor fordíttatott le magyar nyelvre is. Ismerem a *Wanderers Nachtlied* Tóth Árpád, Szabó Lőrinc, Tompa László és Dsida Jenő tolmácsolásait. Úgy vélem, hogy Fülöp Lajos átültetése a Dsida-féle műfordításhoz áll közelebb.

„Csúcson, élen hallgat
az éj.
A lombfuvallat
is csekély
sóhajnyi nesz;
fészkén elült a madárka.
Várj — nemsokára
te is pihensz.”

(Dsida Jenő fordítása)

„Csúcsok fölött
már csönd honol,
lombok között
a nyugalom:
elült a nesz.
Hallgat az erdei madárka,
— várj csak, nemsokára
te is pihensz.”

(Fülöp Lajos fordítása)

Friedrich Nietzsche *Magányosan* című költeménye szintén páratlan alkotás, de magas szintű a Fülöp-fordítás is:

„Varjúcsapat
város felé surranva tart:
a hó szakad —
boldog, kinek otthona van!

Most búsan állsz,
s hátranézel — régóta már!
Ó, hova szállsz
a tél elől, bolond madár?
Ez a világ
néma, kietlen sivatag!

Olyan zilált
és nyughatatlan, mint te vagy.

Még fakón állsz,
kivert csavargója télnek
majd ködként szállsz
az egyre hidegebb égnek.

Repülj, madár,
károgd pusztákba bús dalod!
Rejtőzz el már, —
s a bánatod takarhatod!

Varjúcsapat
város felé surranva tart:
a hó szakad —
jaj annak, ki otthontalan!”

Janus Pannonius *Váradi búcsúének* című költeményét is többen fordították, azonban talán Áprily Lajos próbálkozása áll legközelebb hozzám a szöveg megkapó zeneisége által. Megvallom azonban: mégis öröm és meglepetés volt számomra látni, hogy Pannonius ismert latin versét kortárs műfordító is átülteti.

A kötetben Percy Bysshe Shelley, William Butler Yeats, Heinrich Heine, Rainer Maria Rilke, François Villon verseinek magyarra fordított Fülöp-változatait is lelkesedve olvastam tovább.

Babits Mihály írta: „a műfordítás az idegen nyelvű kultúra birtokba vételének legmagasabb formája”. Ezt tette a tapasztalt és igényes Fülöp Lajos is *A virág álma* című könyvben: klasszikus, halhatatlan műveket vett birtokba, hogy át-nyújthassa magyar olvasóinak — talán mindörökre.

*

A könyv Ráduly János kibédi műfordító átköltéseivel folytatódik, az *Erdélyi Toll* irodalmi és művelődési folyóirat 2018-as, X. évfolyamának 4. számában is szereplő klasszikus és nagy nevű kortárs román szerzők (Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, Veronica Porumbacu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Gheorghe Tomozei, Ana Blandiana) verseivel.

A sort Mihai Eminescu, a román költészet „Estcsillagának” versei nyitják.

Az *Álmos már a madársereg* Ráduly-féle tolmácsolása annyira tökéletes, hogy az eredeti vers dallamára akár a magyar változat is énekelhető:

„Álmos már a madársereg,
Fészkek mélyén vernek tanyát,
Lombok között elrejtőznek —
Jó éjszakát!

A forrásvíz sóhajtozik,
Míg a sötét erdő hallgat.
A kerti virág is alszik —
Szép álmokat!

Hattyút ringat a víz tükre,
Sűrű nádasban lepihen.
Angyal őrködjön fölötte —
Aludj szépen!

S a varázsos, tünde éjben
Kél már büszkén a holdvilág,
Csupa álom s összhang minden —
Jó éjszakát!”

A *Vágy* átültetése ugyanolyan lírai, varázslatosan dallamos, mint a román alapszöveg:

„Jöjj velem, a sűrű erdőn
Hív a forrás, csalogat,
Minket vár a gyepszőnyeg már
Elrejtőzve lomb alatt.
Jöjj, a két karomba zárlak,
Pihenj meg a mellemen,
Engedd arcodról, fejedről
A fátyolt lefejenem.

.....

Boldog álmunk lesz, meglátod,
S dal is csendül, ringató,
Messzi forrás, enyhe szellő
Dala lesz az altató.

Megnyugszunk a sűrű erdő
Összhangján elszenderedve,
Míg a hársfa reánk hinti
Virágait rendre-rendre.”

Kiváló az *Erdő, mért ringatózol* című költemény is, az eredeti szövegen túl a fordításban is jól lüktet az empátia:

„Erdő, mért ringatózol,
Nem hull eső, nem fúj szél,
Ágad mégis földig ér?”
„Magam mért ne ringatnám,
Közeleg a végórám!
Nó az éjjel, fogy a napom,
Ritkul már a lombozatom.
Tombol a szél, komor arca
Dalosaim elriasztja.
Oldalamba vág a szél,
Elmúlt a nyár, jön a tél.
Hogyne remegnék, ha már
Délnek tart a sok madár!”

Veronica Porumbacu költeményei közül a *Láz* című vers ragadott meg a legjobban, s ezt is Ráduly hozzáértő munkájának köszönhetjük:

„Szeretnék leülni,
a szék elszalad.
Lépnék a kőre,
a kő elporlad.
Pihennék a pázsiton,
a füvek harapnak.
Melegednék a tűznél,
a láng megfagy.
Átkelnék a hídon,
a víz tönkretette.
Le akarok vetközni,
lenyúzom a bőröm. ”

Nichita Stănescu *Őszi élmény* című versét olvasva megvallom, hogy elbűvölt az a tény, ahogyan a műfordító megragadta és frappánsan visszaadta a közismert lírai remekmű hangulatát:

„Tartok tőle, hogy nem foglak látni téged,
hogy égig érő hegyes szárnyaim nőnek,
hogy idegen szemben rejtőzködöl el,
s eltakar engem örömllevelekkel.”

A román költészetet megújító, csodálatos költő és játékos nyelvűművész színes hangja sikeresen szól a célnyelvben is. Példa rá a *Szomorú ének a szerelemről* című verse:

„Csak életem szakad meg számomra egyszer,
valamikor.
Csak a fű ismeri a föld ízeit.
Csak vérem vágyik valójában
a szívem után, amikor elhagyja őt.

Magas a levegő, magas vagy te is,
magas a bánatom.
Lesz idő, hogy elpusztulnak a lovak.
Lesz idő, hogy megkopnak a gépek.
Lesz idő, hogy hideg eső hull,
és minden asszony arcodat viseli,
s a te ruhádban jár.
Megjön akkor a nagy, fehér madár is.”

Ráduly János remek fordításokat végzett továbbá Marin Sorescu, Gheorghe Tomozei, Ana Blandiana költeményeiből is. A román költészet „nagyasszonya” ekképp vall „magyar nyelven” szeretett szülőfalujáról:

„Falumban, ahová visszatérek,
Kakukkos órák ölik az időt,
És nagy-nagy darab hallgatások
Hevernek az út porában, összetörten.
A mánusok szorgalmasan forgolódnak,
Mutatják, mi láthatatlan.
Lám, az órák
Múlttá váltak,
Mánusaik forognak még kitartóan,
S előbukkan, kétkedően,
A kakukk is,
Világvége-hírét jelzi, dalolva.”

(Ana Blandiana: *Falumban, ahová visszatérek*)

*

Ennek a csodálatos, csupa lírai értékeket felsorakoztató antológiának a harmadik része Beke Sándor székelyudvarhelyi költő és műfordító átültetéseit tartalmazza. A tolmácsolt szerzőknek egy része a múlt század közepe után már nagy hírnévnek örvendő alkotó, másuk pedig a '70-es, '80-as években indultak és váltak a mai román költészet reprezentatív képviselőivé.

A Beke-fordítások szerzői (Virgil Carianopol, Eugen Jebeleanu, Maria Banuş, Nina Cassian, Aurel Rău, Nichita Stănescu, Dumitru Radu Popescu, Nicolae Stoie, Nicolae Prelipceanu, Horia Bădescu, Vasile Igna, Adrian Popescu, Dan Verona, Gabriela Negreanu, Virgil Mihaiu, Ion Cristofor, Lucian Vasiliu, Ion Mureşan, Marta Petreu, Mircea Cărtărescu, Florin Iaru, Mircea Dinescu) magyarul is érthetően és tisztán kommunikálnak, irodalmi alkotásaik hitelesen közvetítik a tiszta emberi érzéseket, akár a letűnt korban születtek, akár 1989 után. Szépirodalmi műveik azt üzenik, hogy a sokszor leértékelt európai keleti régiókban igenis értékes vagy legalább annyira értékes lehet a szavak selyemruhájába öltözött emberi-költői lélek hangja, mint bárhol máshol a világon. És ezt az üzenetet segített átköltéseiben sejtetni, áthozni Beke Sándor is, aki költő lévén igazán otthonosan közlekedik a forrásnyelvben és a magyarban. Egyenértékű szellemi termékeket hozott létre a román költők alkotásaiból, hogy méltán tükrözhesse a testvérnép érzéseit és tisztán közvetítse a befogadó felé azt a hangot, versvilágot, melyet — mint fordításaiban — csak a lélek tud ilyen szépen és tisztán kiadni magából.

Beke Sándor csokorra való átköltéseiből hadd idézzük elsőként Virgil Carianopol *Anyám* című versének megkapó fordítását:

„Ugyanúgy maradt, szomorún,
S addig sírt, míg zsebkendőjébe hulltak szemei;
Megfeketedtek ujjain az évek és a gyűrűk,
Mintha széttépték volna türelmetlenkedések,
keselyűk.

Haját mindenféle szél borzolja,
De hófehérsége sosem olvad el.
Orcái olyanok lettek, mint az októberi
szőlőskertek,
Múltjában már csak az emlékek járnak,
s a szellemek.

Horia Bădescu *Hálaének* című ódájának fordítása is szép, az anyát magasztaló költemény ünnepélyes, patetikus nyelvvű:

„Dicséret néked, te halhatatlan,
te, aki húsból és vérből
megalkottál!
Ajkadon ott voltak szavaim,
mielőtt
méhed
kivirágzott volna.
Dicséret néked, te halhatatlan,
te, aki magadba fogadtál, mielőtt
megkérdezted volna, méltó vagyok-e rá!”

Hangulatos, embertől emberhez szóló Virgil Mihaiu családról szóló költeménye (*Este a családban*), Ion Mureșan *Költemény a versről*, Marta Petreu *Ahol kihajt az eper*, Mircea Dinescu *A patkányirtás* című verse. Ez utóbbiból idézek:

„Kik ezek a bútor mögött bujkáló
apró nyomorultak?”
Hát, az én szüleim azok,
akik túléltek az első világháborút,
a második világháborút,
de most nagyon kínos lesz nekik.”

A műfordítás pontos szótári meghatározása így hangzik: „egy irodalmi műnek az egyik nyelvről a másik nyelvre történő hiteles és művészi átültetése”. Beke fordításai mindkét követelménynek eleget tesznek: az eredeti versek átjárják a testét, lelkét, szellemét s ezen gyönyörűségből fakadnak, s kelnek életre kitűnőbbnél kitűnőbb fordításai.

Babits Mihály írta: „A műfordítást ... sokkal nagyobb és fontosabb dolognak tartom, mint amilyennek látszik”. Az irodalmi művek tolmácsolásáról pedig ezt mondta Kányádi Sándor: „A műfordítás hódít anélkül, hogy teret foglalna.”

A virág álma című kötetet olvasva meggyőződéssel írom,
Kányádinak igaza van: Beke Sándor, Fülöp Lajos és Ráduly
János fordításai, ha az olvasó lelkébe költöznek, csakugyan
hódítanak!

TARTALOM

Előszó **5**

Beke Sándor költészetéről
(Dr. Brauch Magda) **5**

Sajtótörténeti munkák
(Dr. Brauch Magda) **6**

Műfordítások (Regéczy Szabina Perle) **7**

Költészet

Jégvirág a költő kezében **11**

Beke Sándor szerelmes versei **15**

Beke Sándor bohókás ábécéje **20**

Az istenközelségtől a szülőföldre **24**

Megkésett feltámadás **27**

Egy erdélyi költő „láthatatlan sorompói” **32**

Adventi koszorúk a Hargitán **36**

Ha örömében sikolt a lány,
a galambok kirepülnek **39**

A költő elmaradt imái **43**

Fehér tulipánok **47**

Mosolygó oroszlánok	50
A szeretetnek nincsen temetője	54
Ima Erdélyországért	59
Erdélyi harangok és villás farkú fecskék	62
A Hargita örök muzsikája	69
Beke Sándor istenes verseiről	71
Csikókályha és muzsikáló szerelem	73
Álom a Titanicon	79
Átölelt a lelked	83
A költő fészülő tekintete	87
Isten virágoskertjétől Erdély kapujáig	92

Sajtótörténet

A Székely Útkereső története és sajtóviasshangja	104
Székely Útkereső Antológia	109
A Székely Útkereső című folyóirat gyermekirodalmi antológiája	115
Kritikák, recenziók, beszélgetések a Székely Útkereső hasábjain	120

A Székely Útkereső Kiadványok
Antológiája **123**

Műfordítások

Mikor pihen a század *avagy*
a hetvenes-nyolcvanas évek
legszebb román versei
Beke Sándor tolmácsolásában **130**

Az ősz evangéliuma — két műfordító,
Beke Sándor és Ráduly János
„ajándéka” **136**

Beke Sándor, Fülöp Lajos
és Ráduly János virágálma **144**

ERDÉLYI GONDOLAT KÖNYVKIADÓ

A könyv szerkesztője: Szentmártoni Árpád

Nyomdai előkészítés: Erdélyi Gondolat Könyvkiadó

A szerkesztőség postacíme:

535600 Székelyudvarhely, Tamási Áron u. 87

Telefon/fax: 00-40-266-212703

E-mail: egondolat@yahoo.com; egk@freemail.hu

ISBN 978-606-534-104-3

www.erdelyigondolat.ro

Készült az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó Nyomdájában,
Székelyudvarhelyen

Felelős vezető Beke Sándor igazgató